

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiae Ecclesiasticae Pars ...

Historiae Ecclesiasticae Pars Tertia, Qva Continentvr Hermiae Sozomeni
Salaminij lib. 9. Euagrij Scholastici Epiphanensis lib. 6

Christopherson, John

[Köln], 1569

Hermiae Sozomeni Salaminii Historiae Ecclesiasticae Liber Quartvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12718

HERMIAE SO-

ZOMENI SALAMINII HI-

STORIAE ECCLESIASTI-

CAE LIBER QVARTVS.

*De Constantis Augusti cade, & rebus quae
Romae euenerint. CAPVT I.*

TQVE ista quidem ita accidisse cognouimus. Quarto autem anno post concilium Sardicense, Constas in Gallia versus solé occidētem sita, interficitur. Magnentius verò, qui caedē ei per insidias parauerat, omnem eius ditionem in suam potestare redegit. Porrò Britannio quidam Sirmii à militibus Illyricis imperator declaratus est. Maxima autem pars istarum calamitatum in damnū antiquæ Romæ propterea recidit, quòd Nepotianus, filius sororis Constantini imperatoris, cum multos gladiatores sibi ascuiisset, de imperio decertare cœpit. Verùm iste quidem à militibus Magnentii trucidatus est. Constantius verò, vbi summa imperii ad ipsum solum rediit, imperator renuntiatus, ad tyrannos è medio tollendos omni cura & cogitatione incubuit. Interim Athanasius concessit Alexandriam, cōciliumque episcoporum Aegypti cogendum curauit, quò decreta tum Sardicæ de ipso, tum in Palæstina sancita suffragiis suis quoque confirmarent.

Quòd Constantius Athanasium rursus abigit, & qui consubstāiale propugnabāt exilio mulctat, & de Pauli Cōstantinopolitani morte, & q̄ Macedonius iterū ad sedē restitutus, multa nepharia designauit, & de Martirio & Marciano martyrib⁹ C.A. II.

Imperator autē Cōstantius calūniis Arianorū inductus, non in eadē quidem perstabat sententia, sed contra acta concilij Sardicensis iam dudū promulgata, iubebat eos,
K ij qui

SOZOMENI HISTOR.

qui ab ipso potestatem ad suas sedes reuertendi nacti fuissent, denuò in exiliù pelli. Quo quidem tempore Marcello rursus eiecto, Basilius ecclesiam Ancyrae occupauit: Lucius autem coniectus in vincula, interijt: Paulus perpetuo adductus exilio, Cucufum, oppidum Armeniae, abductus est: in quo quidem oppido obiit mortem, morbo, an vi extinctus, pro certo equidem dicere non queo. Percrescit tamen adhuc fama, eum laqueo à Macedonianis strangulatum. Vbi verò in exilium missus est, Macedonia ecclesia Constantinopolitana occupata, praesidijs monasteriorum complurium, quae ipse Constantinopoli extruenda curauerat, & federibus cum finitimis episcopis percussis se ipsum muniens, dicitur Pauli fautores varijs affecisse incommodis: ac primum ecclesijs eos exturbasse: deinde vim illis inde attulisse, vt cum ipso communicarent: Vnde factum est, vt multi verberibus grauius caesi, perirent. Postremo alios fortunis, vrbe alios priuasse: alios in fronte notis ab illo cõpunctos fuisse, vt praeter ceteris insignes essent. Quare intellecta, imperatorẽ factum condẽnasse, in crimen vocasse Macedoniũ. Eodem tẽpore igitur cum Macedonius ob hanc causam esset episcopatu ecclesiae Constantinopolitanae abdicatus, malum ad eadẽ prorupit. Nã cum alij nõ nulli, tum Martyrius & Martianus obtruncati sunt, quos vt pote Pauli cõuictores à Macedonio fertur praefecto traditos esse, & cum accusaretur tãquam authores necis Hermodenis, & seditionis cõtra eum cõstare, fortiter mortẽ optetuisse. Quorum alter subdiaconus erat, alter, videlicet Martianus, cãtor, & sanctarũ scripturarũ lector. Horũ quidem insigne sepulchrum est, pro mœnibus Constantinopolis extructum, & velut monumentũ martyrum, tẽplo circumdatum: quod templũ ædificare cepit quidẽ Ioannes, Sisinus autẽ absoluit perfecitq;: qui duo postea ecclesiae Constantinopolitanae fuere antistites. Nã indignum censuerunt, eos honore martyrij carere, quos deus ipse honore affecerat: quando quidem locus ad quem abducti, securi percussi sunt, cum ante inaccessus esset, à spectris purgatus est, in quo homines dæmonijs agitati morbo liberati: atque multa alia praeterea miracula ad eorum sepulchrum edita. Sed de Martyrio & Marciano hæc hætenus. Quod si eadem cuiquam

quiquam minimè credibilia videantur, nullius penè negocij erit ab illis, qui ea ipsa exploratè cognita habeant, accuratius perdiscere. Etenim istis multò sunt fortasse admirabiliora narraturi.

Quod Constantius ducto in Ilyrios exercitu Sirmium venit, & de Bretanione & Magnentio, & quòd Constantius ubi Gallum Cæsarem renuntiauerat, illum ad populos orientales amandauit.

CAPVT III.

Per idem ferè tempus, cum Athanasius fuga salutè quæ suisset, Georgius eos qui in Aegypto eius opinioni assentire renuebant, grauius vexauit. Imperator autè bello contra Ilyrios suscepto, venit Sirmium: quo in oppido pactis quibusdam conditionibus, Bretanio illi fit obuiam. Nam militibus, qui eum imperatorè declarauerant, in alteram partem traductis, & solum iam Constantium imperatorè & Augustum esse vociferantibus (vt enim ista fierent tum ab ipso Constantio, tum à suis impense ante laboratum fuerat) Bretannio, vt intellexit proditionem, pronum se abiecit ad pedes Constantij, ab eoque supplex veniam postulauit. Constantius igitur, ablato ei ornatu imperatorio, & purpura, hominis misertus est, vitæque priuatæ degendæ fecit potestatem, & omnia ad victum & cultum necessaria ei ex publico subministrari mandauit: dixitque rem multò accommodatissimam esse ei, vtpore ætate prouectiore, vt de cetero cura imperatoria liberatus, ætatem in otio & tranquillitate ageret. Vbi autem res contra Bretannionem gestæ hunc habuere exitum, Constantius ingentè exercitum, aduersus Magnentium in Italiam misit. Gallum autem consobrinum, cum Cæsarem eum designasset, amandauit in Syriam, vt partes imperij versus Orientem defenderet.

Quòd postquam Cyrillus ecclesiæ Hierosolymitanae gubernacula post Maximum suscepit, rursus maxima crucis figura pluribus diebus conspecta est, quæ solem ipsum splendore superabat.

CAPVT IIII.

K iij Eodem

SOZOMENI HISTOR.

Eodem tempore Cyrillo post Maximum ecclesiā Hierosolymitanā administrāte, signū crucis in cœlo visū est: quod clare admodū resplenduit, nō vt cometes sollet, diffusis radiis, sed luce multa in vnum conferta, valde dēso iubare & perlucido emicuit. Tantū pertinebat in lōgitudinē, quantū est interualli inter Caluarie locū, & montem Oliuarū. Quindecim autē stadia supra locum in cœlo suspensum hæsīt. Latitudo verò lōgitudini proportione respōdit. Quo quidē, velut insigni miraculo, omnes obstruēti: ita vt singuli ædibus, foro & opere, quod quisque forte habebat in manibus, relicto, pariter cum liberis & vxoribus in ecclesiā conuenerint, & vno ore Christū laudibus celebrarint, & deū lætis animis confessi sint. Quæ res ad nostram regionē quoq; perlata, nō mediocriter oēs obstupescit. Nā quanq̄ visio ipsa nō admodū diu cōtinuata est, tamē quia ex oībus (prope dixerim) terræ oris, vti fieri solet, homines vel præcādi, vel loca illa visendi causā Hierosolymā aduenissent, res, quas id tēporis aspexissent, suis indicarunt. Erat etiam imperator de hoc viso certior factus, cū per alios complures nuntios, tū per literas Cyrilli. Dicebatur autē à viris rerū eius generis peritis, hęc visionem diuinā quadam prophetiā in sanctis literis quoque præsignificatam fuisse. Quod quidem certe cum ita accidisset, multos cum gentiles, tum ludæos ad fidem Christianam deduxit.

De Photino Sirmii episcopo, & eius hæresi, & Concilio contra eum Sirmii coacto, & tribus fidelibus, & q̄ Photinus post abdicationē renuit venire vocatus, vt q̄ à Basilio Ancyra episcopo inanis ostentator sui conuictus sit. C. A. P. V.

Svb idē tēpus Photinus ecclesię Sirmij antistes, qui iā Santē hæresis cuiusdā author fuerat, cū imperator ibi præsto esset, palam suam doctrinā asserere non dubitauit. Et quoniā ingenio tum ad bene dicendū, tum ad persuadendum multum valebat, idcirco multos ad suā opinionem traduxit. Qui tametsi affirmavit vnū deum omnipotentem esse, qui proprio verbo condidit vniuersa, tamen quod

men quòd filius dei ante secula generatus sit, & extiterit, nullo modo concedere voluit, sed Christum ex Maria genitum docuit. Quod quidem dogma, cum apud multos vulgatum esset, magnopere offendit animos episcoporum tum occidentis, tum Orientis: quandoquidè hoc còtra cuiusque opinionè nouatū esse arbitrati sunt. Etenim à sententia tum eorū, qui fidem in concilio Nicæno traditā cū admiratione amplexabātur, tū eorū, qui approbant Arij doctrinam oīno discrepare cōperiebatur. Imperatori præterea bilè mouit. Qui eodem tempore Sirmij vitam agens, concilium ideo conuocauit. Ad quod cōuenere ex Orientis episcopis cū alijs, tum Georgius ecclesiæ Alexandrinæ antistes, Basilus Ancyræ episcopus, & Marcus episcopus Arethusæ: & ex Episcopis aut Occidētis: Valēs Murforū episcopus, & Osius cōfessor, qui quoniā concilio Nicæno interfuisset, inuitus huic concilio præsto fuit. Nam quanquam haud lōge ante Arianorum insidijs exilio cōdēnatus fuerat, ab imperatore tamē, qui opera ac studio eorū, qui Sirmij in vnum cōuenerant, ad eā rē impulsus erat ad conciliū accersitus est. Siquidè arbitrabātur, si vel persuasione, vel vi eū, qui vir tā illustris erat, & ab oībus mirifice laudatus, ad suæ sententiæ suffragandū possent inducere, fore vt ipsorū dogma testè locupletè haberet. Vt primū igit Sirmij coacti sunt, (proximus hic quidè annus erat post consulatū Sergij & Nigriani: in quo nullus Cōsul vel ex oriēte, vel ex occidente propter statum reip. à tyrannis tum fortè perturbatū designatus est) primū Photinum abdicarūt, vt pote opinionioni Sabellij & Pauli Samosateni fauentē. Deinde contra ea quæ ante in cōcilijs fuerāt decreta, tres fidei formulas ediderūt: quarū vnā Græcè, reliquas duas latinè conscribebant: quæ in multis, neque ipsæ sibi, neque formulis antè compositis vel verbis, vel sensu consentiebant. Atque est illud quidem intelligendum formulam, Græcè scriptā, filium patri neque consubstantialem, neque substantia similem asseruisse, sed illis, qui dicerent eum sine principio esse, aut essentiam dei velut dilatatam illum procreasse, aut eum patri honore parem & non inferiorem sentirent, anathema indixisse. Alteram autem, quæ Latino sermone scripta erat,

K. iij. tum de

tum de οὐσίᾳ quā Latini substantiam vocant, tum utrum
 filius patri cōsubstantialis, aut substantia similis sit, vetuisse
 differere: propter quod voces illæ neq; in sanctis reperimur
 scripturis, neque hominum cogitatione aut intelli-
 gentia facile comprehendi possunt. Quinetiam prece-
 pisse, ut omnes confiterentur, patrem filio honore, digni-
 tate, deitate, & ipso nomine paterno maiorem esse, atque
 putarent filium cum cæteris omnibus creaturis patri subie-
 ctum esse: & patrem nullum habere principium, filijque ge-
 rationem omnibus, præterquam patri soli, incognitā esse.
 Fecit verò, cum hæc formula iam edita esset, episcopos, la-
 borasse, ut eam tanquam temerè & imprudenter cōpositā
 reuocarent, eo consilio, ut corrigerent: imperatoremque i-
 dem ipsum mandasse, atq; supplicium minatum esse illis se
 inflicturn, qui eam occultarent. Verum cum semel edita
 esset, in occulto latere non potuit. Tertiam verò formulā
 sensu cum abis formulis iam olim editis penitus cōsensisse,
 præterquā quòd substantiæ nomen sustulit: hancq; cau-
 sam cur id fecerit attulisse, quæ est his ferè verbis explica-
 ta. Quoniam nomen substantiæ, quod à patribus simplici
 animo in formula fidei positum est, à vulgo autem incogni-
 tū, nō parū propterea attulit offendiculi, q̄ in literis sacris
 non extat, idcirco placuit cōcilio, ut tolleretur, & nulla o-
 mnino mentio fieret illius, præsertim cum sanctæ scripturæ
 substantiæ patris, aut filij, nusquam meminerint. Substan-
 tia enim aut patris, aut filij, aut spiritus sancti, ne nominari
 quidē debet. Itaq; nos, sicut literæ sanctæ loquunt, filiū pa-
 tri similit̄ dicim⁹. Atq; hæc quidē de fide, p̄sente ipso impe-
 ratore, decreta fuere. Osi⁹ verò initio quidē istis cōsentire
 renuit: at post vi cōpulsus, & verberibus, ut fama est, licet se-
 nex, grauit̄ cæsus, cōsensit, eisdēq; subscripsit. Placuit p̄te-
 rea cōcilio, postq̄ Photinū abdicauerat, eius animū tētare.
 Si quo modo posset à priore sententia deduci. At ille, ta-
 meti episcopi eum ad hoc cohortabantur, & episcopatum
 si propriam ac suam reiiceret opinionem, atq; ipsorum for-
 mulis fidei suffragaretur, ei reddituros promittebant, tamē
 induci non potuit, sed ad disputationem eos prouocauit.
 Quare cum episcopi ad certum & statutū diem in vnū cō-
 uenissent, & iudices quidam, qui & doctrina, & autoritate
 eo tem-

eo tempore primas in palatio obrinere videretur, ex mandato imperatoris concilio praesiderent, Basilius episcopus Ancyrae partes suscipit contra Photinum disputandi. Ac cum disserendi certamen propter multa ac varia utriusque tum interrogata, tum responsa longius procederet, & celeres scribae rationes utrinque allatas exciperent, Basilius superior discessit. Photinus autem condennatus exilio, ne sic quidem suam defendere opinionem destitit: sed libros tum Latino, tum Graeco sermone conscriptos edidit, quibus non suam modo, verum etiam falsas aliorum opiniones probare ostendereque laboravit, de Photino & eius haeresi haec haec hactenus dicta sint.

De Magnentii & Siluani tyrannorum interitu, et Iudaeorum in Palaestina tumultu, & quod Gallus Caesar dum res novas moliri putaretur, interfectus est. CAP. VI.

Dum haec geruntur. Magnentius, antiqua Roma occupata, multos tum ex ordine senatorio, tum ex plebe trucidavit. Qui cum accepisset duces Constantij iam propius ad bellum cum ipso gerendum accedere, secessit in Galliam versus solis occasum sitam. Quo in loco, multis praeliis inter utrumque exercitum commissis, nunc hi, nunc illi usque eo fuere superiores, quoad Magnentius ad extremum devictus, Mursam, quod est castellum Galliae, profugit. Qui cum videret milites suos, utpote victos, animis cadere, in loco edito consistens, eos confirmare conatus est. Illi autem, cum sicut alijs imperatoribus acclamare consueverant, Magnentio quoque illustre laudis testimonium tribuere in animis haberent, imprudentes atque adeo inuiti Constantium pro Magnentio Augustum esse clamant. Unde Magnentius coniecturam faciens imperium sibi a deo minime donatum esse, illo castello relicto, ulterius progredi constituit. Verum cum exercitus Constantij persequeretur, praelio circa Motioselcum facto, solus fugam capessens, Lugdunum salutis causa confugit. In qua urbe & matrem interfecit, & fratrem quoque, quem Caesarem creauerat: ad extremum manus graues ipse sibi attulit. Neque ita multo post, Decenius, alter eius frater, laqueo sibi necem conscivit. At tamultus reip. ne sic quidem compressi ac sedati sunt. Nam haud ita diu post, Siluanus quidam in Gal

SOZOMENI HISTOR.

lia ad Solē occidentē vergente tyrannidē exercere ceperit
 quē breui post, duces Constantij è medio sustulere. Porro
 Iudæi Diocæsareæ, cū Palæstinā, tū cæteras gentes finiti-
 mas occupauere: sumptisq; armis, amplius Romanis parē-
 re renuēre. Quibus rebus cognitis, Gallus Cæsar atate iū-
 rum Antiochiæ degēs, misso exercitu, eos subiugauit, &
 Diocæsareā euertit. Qui cum rē præclarē gessisse visus es-
 set, prosperitatē haudquāq; ferre potuit, sed instituit animo
 occupare tyrannidē. Cuius conatus nou^o ex cæde tū Ma-
 gni Quæstoris, tum Domitiani præfecti Orientis, quos in-
 terfecerat, imperatori Cōstantio patefactus est. Qua re Cō-
 stantius grauius cōmotus eū accersit ad se. Qui cū aufu-
 gere nō posset (erat enim metu percussus) iter facere perre-
 xit. iam verò cum non lōgè à Plabone insula abesset, iussu
 imperatoris interfectus est, ad tertiū suū Consulātū, Con-
 stantij autem septimum.

*De Constantij ad urbem Romam profectio, & Conci-
 lio in Italia collecto, & quid Arianorum insidijs A-
 thanasio magno obtigerit. CAP. VII.*

VBi verò Constantius, tyrannis occisis, se malis, quæ
 casu inuecta fuerant, penitus liberatum existimauit,
 decedens Sirmio, Romā antiquā concessit. Nam ibi
 triumphū de victoria contra tyrannos parta agere cōstitu-
 it: & quoniam arbitrabatur se posse episcopos primarios
 vtriusque partis ad eadem de fide sentiendū inducere, eo-
 dem tempore concilium in Italia cogi mandauit. Inte-
 rim Iulius, cum ecclesiæ Romanæ episcopatum ad annos
 viginti quinque administrasset, moritur: cui succedit Li-
 berius. Iam verò hi, qui fidem Concilij Nicæni rej-
 ciebant, tempus oportunum ad calumnias orthodoxis cō-
 texendas se nactos arbitrati, impense admodum apud im-
 peratorem laborarunt, vti omnes, quos ante ipsi abdicau-
 erant, ecclesiis eijcerent, tum quòd doctrinā ipsorum opi-
 nioni repugnantem tuerentur, tum quòd dedissent ope-
 ram, dum adhuc viueret Constans, vti inimicitia inter
 eum & fratrem Constantium, penes quos imperium erat,
 susciperentur: Cōstantem enim fratri, vti antè demonstra-
 tum est, denuntiasse, se bellum contra eum facturum, nisi
 Athanasium & alios episcopos reciperet. Maximè autem
 omnium

omnium Athanasium insimularunt: qui præ nimio odio, quod aduersus eum conceperant, neque dum Constanti vita suppeteret, neque dum Constantius illum beneuolentia complecti simularet, simultatem in eum exercere desierunt: sed Narcissus Cilix, Theodorus Thrax, Eugenius Nicensis, Patrophilus Scytopolitanus, Menophantus Ephesus, & alij episcopi numero circiter triginta Antiochiæ in vnum cōgregati, alijs omnibus scripsere episcopis illum cōtra ecclesiæ leges Alexandriam reuertisse, & nō cōcilij sententia, sed contentione eorū, qui eiusdem erant cū eo opinionis, culpæ expertē declaratū esse: & propterea iusserūt, vt neq; cū eo cōmunicarēt, neq; ad eum scriberent, sed cū Georgio, quē ipsi episcopū ordinauerāt. Verū Athanasius ista crimina pro nihilo tum putauit: quippe qui res multò grauiores esset postea subiturus. Nam simul vt interijt Magnētius, Constantius, qui solus iā imperio Romano potitus est eò omne suū studiū cōtulit, vt episcopos occideret, ad eorū opinioni consentiendum, qui filiū patri consubstantialē esse denegarent, induceret. At verò istud primò non aperta vi efficere, sed eis duntaxat persuadere conatus est, vt rebus contra Athanasium ab episcopis orientis iudicatis suffragarentur. Nam sic cogitabat, si Athanasius cōmuni omnium sententia è medio remoueretur, se res ad religionē pertinētes facilè ex sententiā cōfecturū.

De Mediolanēsi Cōcilio, et Athanasii fuga.

CAPVT VIII.

CONCILIO igitur impulsu imperatoris Cōstantij Mediolani cōuocato, ex Oriente pauci episcopi illò aduertarunt, propterea quòd alij morbo, vt est verisimile, pediti, alij itineris longitudine deteriti, eo accedere recusabant. At episcorū occidentis ibi congregati sunt trecēti & amplius. Cū autē episcopi orientis postularēt, vt Athanasius cōdēnaretur, atq; adeo oīno pellere Alexandria, alij quidē vel metu, vel fraude, vel ignoratiōe rerū gestarū inducti, assenserunt: soli autē Dionysius episcopus Albx, quæ est vrbis primaria Italiæ, & Eusebius Vercellorū, quod est oppidū Ligurię episcopus, & Paulin⁹ episcopus Treueris, & Rhodanus, & Lucifer cōtra vociferati sunt, testatūq; nō oportere

SOZOMENI HISTOR.

oportere Athanasium tam temere condemnare. Nam si illud fieret, malum non eo in loco acquieturum, sed ad insidias decretis recte vereque de Deo sancitis struendas, & ad fidem concilii Niceni euertendam progressurum: atque ad has res perficiendas tum imperatorem, tum Arianos, omni cura & cogitatione incumbere. Atque isti, quia tam liberè in concilio locuti sint, addicebantur exilio, & Hilarius vnà. Causam autem concilii Mediolani cogendi, quã ipsi memorarant, veram fuisse euentus rerum comprobauit. Nam haud ita diu post, concilium Arimini, & alterum Seleucia conuocatum est: quod vtrumque res nouas moliri contra decreta concilii Niceni aggressum est, quemadmodum mox demonstrabo. Athanasius verò, quoniam persuasum habebat sibi in palatio imperatoris paratas insidias, ipse neque ad imperatorem venire ausus est, neque in rem suam esse existimauit. Itaque quinque episcopis Aegypti ad eam rem delectis (ex quorum numero fuit Serapion Thmuetensis, vir tum vitæ institutione sanctissimus, tum oratione disertus) eos ad imperatorem iam tum in ea imperii parte, quæ ad solem occidentem spectat, ætatem degentem mittit. Quibus cum vnà mittit quoque tres suæ ecclesiæ presbyteros, qui tum imperatoris gratiam sibi reconcilient, tum ad calumnias aduersariorum, si opus sit, respondeant, tum denique alias res obeant, quas ecclesiæ & ipsi commodissimas fore animaduertent. Non multo autem post, quàm illi Alexandria soluissent, recepit imperatoris literas, quæ eum ad aulam vocabant. Qua re & ipse Athanasius, & populus ecclesiæ grauiter cõturbati sunt, & anticipi cura ac dubia distracti. Nam neque imperatori, qui opinionem à fide alienam tueretur, morem gerere tutum, neque ei resistere extra periculum esse existimarunt. Attamen Athanasius mansit Alexandria, & qui literas attulerat, re infecta reuertit. Sequenti autem æstate alter imperatoris mandato cum magistratibus eiusdem gentis accedens ad Athanasium, coegit eum ex vrbe exire, clerumque illius ecclesiæ grauiter exagitauit. At cum primum populum ecclesiæ causa magnos sumere spiritus, & ad bellum se instruere videret, iste quoque, labore frustra suscepto, inde decessit. Non longo verò temporis spatio intermisso, copiæ, quas Latini legiones vocant, ex reliqua Aegypto & Libia illo accersuntur. Atque simul

ut nuntiatum est Athanasium in ecclesia nomine Theonæ nuncupata occultatum esse, præfectus ordinum militariū, acceptis militibus, & Hilarius, qui imperatoris iussu iam secundo venerat, uti has res maturaret, ex inopinato & tempore iam importuno, ruptis fenestris ingrediuntur in ecclesiam, & cum undique conquississent, Athanasium intus non offenderunt. Nam fertur, quod sicut diuinis iudiciis admonitus, multa alia quoque pericula sæpe effugerat, sic hanc eorum irruptionem à Deo sibi præsignificatam habuit: & propterea illico ecclesia egressus est, milites autem venisse ad fores ecclesiæ, & per exiguo temporis momento post eius abitum iam dilapso, factum est, ut eum comprehendere non possent.

Quod multis modis ab Arianis cum esset petitus insidiis Athanasius, varia pericula sibi à Deo, utpote homine diuino patefacta vitauerit, & quam grauiter post eius discessum à Gregorio afflicti fuerint Aegyptij. CAP. IX.

Nequè profecto cuiquam dubitandum est, quin iste vis planè diuinus fuerit, verèq; quod esset futurum, præuiderit. Nā res multò sanè admirabiliores, quàm quæ sint à nobis iam commemoratæ, de eo accepimus: quæ perspicuè testificantur eum rerum futurarum habuisse scientiam longè exquisitissimam. Nam eo pacto primo anno, cū Constans adhuc in vita maneret, quando imperator Constantius cogitabat eum graui aliquo malo afficere, fuga capta, apud familiarem quendam latitauit, & longo tempore intra terræ recessum, in quodam obscuro domicilio, quod aquæ antè fuerat receptaculum, vitam egit. Quæ res omnibus incognita fuit, præterquam iis, apud quos delitescerat, & ancillæ, quæ tam fidelis videbatur, ut sibi negotiū ei ministrandi concreditum haberet. Cæterum cum vehemèter laboraretur ab Arianis, uti hominè viuū caperēt, ancilla donis & pollicitationibus, ut est credibile, impulsæ, eum iā in dicatura erat. Verùm insidiis eorū à deo illi præsignificatis, aliò antè demigravit, quàm eum possēt comprehendere. Ancilla autè pœnas dedit, utpote quæ contra dominos suos mētita fuisset.

fuisse;

SOZOMENI HISTOR.

fuisset: qui etiam ea de re fugæ se mandassent. Nam nõ letæ
 erimen illis, qui vel exciperent hospitio Athanasium, vel oc-
 cultarent, obiectabant quidem Ariani, sed tanq̃ edictis im-
 peratoris aduersantes, & delinquentes quoq̃ in temp. in
 iudicium vocabat. Aliud præterea huic nõ dissimile Atha-
 nasio alio quoq; tẽpore accidisse auditione accepi. Etenim
 cum tali de causa fugiens in Aegyptũ aduerso flumine Ni-
 lo nauigio subueheretur, & quidã de eius profectioe per
 indices certiores facti, persequerentur eo cõsilio, uti eũ cõ-
 prehenderent, diuinitus de illis, qui persequerentur, præ-
 monitus, his qui vnã secum nauigabat, enuntiauit: iussitq;
 versus Alexandria reuerti. Ac dũ secundo iã flumine nauigat,
 insidiatores aduerso flumine subuectos prætergressus,
 ad urbẽ Alexandria confugit, ibiq; propter populi frequẽ-
 tiam, & multitudinẽ aediũ tutius latitauit. Itaq; his de re-
 bus, & aliis permultis, quẽ similiter ab eo præsignificabatur,
 ex Gentilibus aduersariis suis, & Ariani in crimẽ falsõ vo-
 catus est, quòd eas per præstigias magicas conficeret. Nam
 fama est quodam tempore, cum per plateas ciuitatis in-
 cederet, fortẽ fortuna coruũ versus eũ volitantem cõcississet
 turbãq; Gentilium casu astantẽ, eum tanquã præstigiatorẽ
 irrisisset: atq; adeo ab illo postulasse, ut quid dixisset coruus,
 ipsis memoraret. Illum autem leniter subridentem respon-
 disse, *CRA*: quod Latino sermone diẽ proxime sequentem
 significat. Quare cum istam vocem emisisset, obnuntiat vo-
 bis diem crastinum vobis peracerbũ futurum. Præmõstrat
 enim vobis mãdato imperatoris prohibitũ fore, ne vestrum
 diem festũ, qui proximẽ sequit, celebretis. Quæ Athanasii
 prædictio, licet ipsis videretur ridicula, vera tamen extitit.
 Nã die crastino literæ imperatoris sunt magistratibus ciui-
 tatis redditæ, quæ iubebat, ne Gẽtilibus amplius potestas
 permitteretur vel ad fana sua accedẽdi, vel cõsuetos ritus
 & conuentus celebrandi. Itaq; festus dies, qui tum fortẽ in-
 cidit, isq; Gẽtilibus venerãdus ac magnificus, sublatus est.
 Verũm quòd Athanasius dono prophetiæ imbutus fuerit,
 ista quidẽ dixisse sat est. Vbi verò, uti antè dictũ est, manus
 eorum, qui ad ipsum comprehendẽdũ venisset, effugerat,
 clerus eius & populus ecclesias aliquamdiu tenuerũt: vsq;
 eo nimirum, quoad præses Aegypti, & præfectus militum
 eiusdem

eiusdem regionis, omnes, qui ei obtemperabant, inde eijcerent, easque illis, qui Georgium cupide expectabant, traderent. Haud ita multo post venit Georgius ipse, & ecclesias sibi subiecit: quippe qui multo violentius, quam modus sacerdotum & consuetudo postulat, regere instituerit, atque cum aliis omnibus se terribilem prebere, tum erga Athanasii fautores crudelem se ostendere studuerit, adeo ut tum viri, tum mulieres, vincula & plagas eius opera subirent: vnde factum est uti eum tyranni loco ducerent. Qui cum hac de causa odio omnibus esse coeperit, plebs ad iram incitata, eum in ecclesia forte versantem adorta est, atque parum aberat, quin illum confecisset. Itaque quoniam in tantum discriminis adductus, ægre euaserat incolumis, mature ad imperatorem profugit. Quare confecta, Athanasii fautores ecclesias denuo occuparunt: sed tamen non ita longo tempore eas tenere permisi sunt. Nam præfectus militum Aegypti, his, qui à Georgio starent, illas iterum reddidit. Secundum ea, scriba imperatoris, qui ex numero notariorum fuit, missus Alexandriam, ad supplicium de Alexandrinis sumendum multos torfit grauius, & verberibus cruciauit. Breui post, Georgius quoque eò reuertitur, & ob eas causas, quæ sunt modo commemoratae, uti credibile est, illis multo maiori terrori fuit, & ideo in grauius odium, quam antea, vocatus, tum quòd imperatorem ad complures acerbe affligendos incitauerit, tum quòd à monachis Aegypti (quorum opinionem populus sequebatur, & eorum testimonia propterea vera ducebat, quòd virtutem assidue excolerent, & pie viuendi disciplinam se totos traderent) propter peruersam fidem & intolerantem arrogantiam admodum insimulatus fuerit.

De Liberio pòtifice Romano, quas ob causas à Constantio in exilium eiectus sit, & Felice qui illum subsequutus est. CAPVT X.

Istæ quidem res etsi non eodè tempore, tamen alia deinceps ex aliis Athanasio, & ecclesie Alexandrinæ post Constantis mortem obtigerunt: suntque à me hoc loco, quòd historia magis perspicua sit, commemoratae. Concilio verò, quod Mediolani celebratum erat, iam nulla re in eo confecta, dimisso, impator oēs, qui aduersariis Athanasii contradiceret de medio remouit,

SOZOMENI HISTOR.

mouit exilioq; cōdemnauit . Qui cū plurimū laboraret, vt ecclesia vbiq; de doctrina fidei secū cōsentiret, & episcopi de eadē inter ipsos cōcordarēt , cōstituit omnes episcopos in Occidentem accersere . Verū cum cer-neret animo, hoc propter longinquitatem locorum & maris interiecti perdifficile factū esse, incertus erat animi, quid ageret: non tamen à suscepto consilio penitus desistit, sed in eadem perstans sententia, prius, quā venit Romam, & pompā triumphi, sicut Romanis in more positū erat, contra victos celebrauit, Liberio episcopo Romano ad se accersito persuadere conatur, vt sententia episcoporum, quos circa se habebat (ex quorum numero fuit Eudoxius) assentiretur. Quem ipsi refragantem, constanterque affirmantem, se nunquam illud facturum, iussit Berœam vsque, quod est oppidum Thraciæ, relegari. Dicitur autem præter hanc, aliam quoque fuisse causam, cur Liberius exularit: nempe quod cum Athanasio communicare non recusauit, sed audacter & liberè in eius defensione cōtradixit imperatori, qui nō solum eum accusabat, quod ecclesias affecisset iniuria, quod ex duobus fratribus suis, alterum, videlicet maiorem natu, peremisset: alterum autem, Constantē nempe, quoad eius fieri poterat, ipsi inimicum reddidisset, verū etiam iudicium cum aliorum omnium episcoporum, tum eorum maximè, qui Tyri ad eum condemnandum in vnum conuenerant, aduersus illum protulit. Quibus quidem episcopis, utpote vel odio, vel gratia ad sententiam de eo ferendam adductis, neutiquam fidem adhibendam esse dixit Liberius: postulauitque ab imperatore vt fides in cōcilio Nicæno tradita subscriptionibus omnium vbiq; episcoporum confirmaretur, & illi qui propter eius defensionem in exilio exatē degerent, domum reuocarentur. Quibus rebus ritè cōstitutis, requirebat præterea, vt neque publici curtus, neque pecunia cuiquam episcoporum tribueretur, ne vel molestiæ quicquam, vel dāni alijs afferre viderentur, sed omnes propriis ac suis sumptibus Alexandria conuenirent: in qua vrbe tam de eo qui fecerat iniuriā, quā de his, qui eandē acceperant, diligenter cognosceret;

sceretur, in crimina inquireretur, & accurata de eorum veritate haberetur quæstio. Quinetiam testimoniū Valentis & Ursacii de Athanasio (quod quidem literis mandatum Julio, qui sedem ecclesiæ Romanæ ante eum rexerat, vti tū veniam peteret, tum acta ab se in Mareote sancita, falsa esse declararent) ei ostendisset, contendit ab illo, vt Athanasium absentem minimè condemnaret, neque rebus id temporis decretis fidem adiungeret, quippe cum fraus & insidiæ, quæ in illis versarentur, iam perspicuè deprehensæ essent. Neq; fratrum causa expectaret vltionem fieri per manū episcopi: quam Deus non ad hanc rem, sed ad mysteriorū sanctificationem, & ad omnem iustam bonamque actionem exequendam paratā esse voluit. Quapropter imperator, cum Lyberius eius imperatis hoc modo restitisset, dedit mandatum, vt in Thraciam, nisi intra biduum sententiam mutaret, relegeretur. Cui Lyberius, mihi, inquit, ò imperator, dies ad deliberandum non est opus. Iam olim enim ista & deliberata sunt à me, & decreta. Itaque iam ad hinc discedendum paratus sum. Fertur item imperatorē ei iam cum in Thraciam abduceretur, quingentos aureos misisse: illum autem eos minimè recepisse, sed dixisse ei, qui attulerat: Abi, & nūtia illi, qui hoc aurum miserit, vt ipsum det suis assentatoribus, & histrionibus, quos continua egestas præ insatiabili cupiditate in dies singulos grauitè premit: quippe qui perpetuò appetant diuitias nec vnquā fatiari possint. Nos autem Christus, qui patri in omnibus rebus similis est, nutrit, & omnia bona nobis suppeditat. Itaque hac de causa Lyberius ecclesiæ Romanæ episcopatu priuatus est. Cui præficitur Felix illius cleri diaconus: quem aiunt fidei concilij Nicæni semper consensisse, & omnino, quantum pertinebat ad religionem, reprehensione caruisse: atque ob id solum in crimen vocatum esse, quod non modò Arianos ministros ecclesiæ ordinaret, verum etiam quòd eorum cōmunionem vteretur. Imperator verò, vt primū Romam ingressus est, & ingens ibi populi multitudo pro Liberio clamorem edidit, eumque denuò habere postulauit, consilio cum episcopis, qui secum erant, inito, decreuit eum reuocare, & populo petenti reddere, si modò episcopis, quos secum haberet, consentire in animum induceret.

L De

SOZOMENI HISTOR.

De Aetio Syro & Eudoxio cui post Leontium Antiochiæ episcopatus obtigit, & de consubstantiali.

CAP. XI.

Sub idē ferē tēpus, palām quam de deo habebat opinio-
nem, docuit Aetius: diaconus eo tempore ecclesie
Antiochenæ à Leontio institutus. Qui eiusdem cum
Ario opinionis fuit. Nam filium dei creatum esse, ex nihi-
lo ortum, & patri dissimilem asseruit. Vir valde litigio-
sus, & in disputationibus de deo susceptis adeo audax, ut
ab illis doctrina discrepare, quibus cū opinione cōsentiret,
videretur. Et propterea eiectus ex eorum ecclesia, prætex-
uit ideo se illorum vitare communionem, quòd contra quod
deberent, cum Ario cummunicassent. Nam Arius, inquit,
cum pœnitentia adductus, iusiurandū daret Constantino
imperatori se cum episcopis, qui ad concilium Nicænum
conuenerant, de doctrina fidei penitus consentire, planè
peierauit. Atque ista quidem hoc modo commemoratur.
Porro dum imperator adhuc in ea imperij parte, quæ spe-
ctat ad solis occasum, ætatem degeret, nūtiatum est Leon-
tium, episcopum Antiochiæ è vita abiisse. Itaq; Eudoxi-
us orat imperatorem, quoniam illi ecclesie opus esset cu-
stode, ut ipse ea de re in Syriam redire possit. Quo impe-
trato, properè contendit Antiochiā, illiusq; ecclesie sibi
ipse episcopatum assumit, idque sine consensu tum Geor-
gij, episcopi Laodiceæ, tum Marci Arehusæ episcopi (qui
duo id temporis inter episcopos Syriæ perillustres fuerunt)
tum denique aliorum, penes quos electio erat. At verò
multis in ore est, eum istud egisse de sententia imperato-
ris: qui cū eunuchi in palatio vitā degētes, eadem de re di-
ligenter egissent: qui quidem pariter cum Eudoxio dog-
ma Aetij defenderunt, filiumque patri dissimilem asseue-
rarunt. Quapropter Eudoxius, simul ac episcopatu eccle-
sie Antiochenæ potitus est, parta iam liberè & audacter lo-
quendi potestate, palam hanc hæresim defendere non du-
bitauit. Atque Antiochiæ veniens in congressum cum il-
lis, qui hanc opinionem tuerentur (ex quorum numero e-
rant Acacius Cæsareæ Palæstine episcopus, & Vranius epi-
scopus Tyri, (qui cum verbo CONSUBSTANTIALI, etiam

SYBSTAN-

SVBSTANTIA SIMILE abrogauerat) causam simulauit suæ doctrinæ, quod videlicet episcopi occidentis eidem suffragati essent. Osius enim cum quibusdam alijs ibi episcopis, quod Valentis, Ursacij & Germanij pertinax contentio tolleretur, vi quidem compulsus, Sirmij, vti ante diximus, concessit, vt voces CONSVBSTANTIALIS, & SVBSTANTIA SIMILIS, minimè à quoquam proferrètur: tum quod in sanctis literis neuiquam reperirentur, tū quod substantiam dei curiose indagare, hominum captum longè superaret. Postquam autem literas Osij hac de re scriptas, vti volebant, consecuti sunt, epistolam Valenti, Ursacio, & Germanio miserunt, illisque egerunt gratias, atq; causam, cur episcopi occidentis ad rectè de fide sentiendum deducti essent, ipsis attribuerunt.

Eudoxio res nouas moliente, literæ ad episcopos vt eum reprimerent à Georgio Leodicensi episcopo scriptæ sunt, & de missis Ancyra ad Constantium legatis. CAP. XII.

VBi verò Eudoxius res nouas ad hunc modum moliri cepit, cōplures ecclesiæ Antiochenæ, qui ei aduersarentur, inde eiectioni sunt: qui cum literis Georgij episcopi Laodiceæ, Anciram, quod est oppidum Galatiæ, rectè concesserunt. Nam Basilus fortè fortuna eodè tempore ad ecclesiam, quam ædificauerat, consecrandâ, cōplures episcopos suæ ecclesiæ finitimos cōuocauerat, quibus literas Georgij tradidit: quæ ita se habent.

Dominus honoratissimis; Macedonio; Basilio, & Cecropio, Georgius in dño. S.

NAufragium fidei, quod ab Aëtio factum est, vniuersam penè Antiochiâ occupauit. Nam Eudoxius discipulos execrabilis Aëtij, qui sunt à vobis honoris ecclesiastici gradibus dimoti, ad se ascitos, in clerū ascribit, & ipsum Aëtiū hæreticū habet in eorū numero, quos summo honore prosequitur. Quare subuenite huic tã illi stri ciuitati, ne eius naufragio, totus orbis terrarū etiã eueratur. Atq; vos qui iã sitis in vnū coacti, vnâ cū ceteris, qui ad vos fortè sint cōuenturi, subscriptiones ab alijs quoq; episcopis exigite, ad eū finē, vti Eudoxius tū ipsum Aëtiū

L ij eijcia r

SOZOMENI HISTOR.

eijciat ecclesia Antiochena discipulos eius in clerū delectos inde amādet. Quòd si pergat cū Aëtio filiū patri dilectum vocare, & hos, qui istud dicere audeāt, illis, qui cōtra dicāt, antepone; actū est penitus, vt ante dixi, de ecclesia Antiochēna. Ista quidē literæ Georgij cōplexæ sunt. Episcopi autem Ancyræ congregati, simul vt Eudoxij fidei innouādæ studium exploratē perspectum erat, ex decretis de doctrina fidei literis proditis, quæ vnā cum episcopis, in quorum congressū & colloquiū Antiochiæ venerat, fanciuisset, rem imperatori significant: postulantq; aliquā fieri prouidentiam, vt quæ essent in Sardicensi, Sirmiano, aliisque concilijs decisa, rata stabiliaque manerent: in quibus quidem concilijs cōsensum est filiū substantia patri similem esse. Deliguntur autem ad legationem apud imperatorem obeundam, Basilius ipse episcopus Ancyræ, Eustathius episcopus Sebastia, Leontius Cizyci episcopus, & Leōtius presbyter ex Thalamepoli Regia. Vt primum veniunt ad aulā imperatoris, offendunt ibi Asphaliū presbyterū Antiochiæ, hæresis Aëtij fautorē maximū, qui res, pro quibus venerat, cōfecisset, essetq; modò cū literis, quas ab imperatore accepisset, inde decessurus. Cæterū hæresi per legatos, qui Ancyra venerāt, indicata, Cōstantius Eudoxium condēnat: recipit denuo ab Asphalio suā, quæ ei dederat, epistolam, hæcque scribit.

Constantij Imperatoris epistola, vt Eudoxius & qui illum sequebantur expellerentur.

CAPVT XIII.

Victor Constantius Max. August. Sanctæ ecclesie Antiochene. S.

EVdoxius non à nobis missus, ad vos venit: neq; quifquā sic putet. Ab eo enim longè absumus, vt eiusmodi hominibus fauere velimus. Quòd si præter cætera, istud præterea cōminiscuntur, certè perspicuū est eos in deum Opt. Max. falso emētitos esse. At ecquæ res sunt, à quibus se sua sponte abstineant illi, qui dominandi libidine accensi, ciuitates inuadere, & velut transfugæ, ex vna & alia deuolare, omnes deniq; recessus ac latebras potentie

tetiã & facultatum augendarum studio rimari non cessant.
 Fama est præterea apud hos esse præstigiatores quosdã &
 Sophistas, quos ne nominare quidem fas est: officinã pla-
 ne maleficam, & maxime impiã. Omnino certè & vos ipsi
 horum conspirationem perspicitis: omnino etiã ex verbis
 ipsius hæresis tũ eius authore agnoscitis, tum cæteros, qui
 ad eãdem hæresim propagãdam operã ac studiũ cõferunt.
 A quibus hoc vnum duntaxat laboratur, vt populum sui
 erroris contagione inficiant. Cæterum veteratores isti, &
 audacia ad omnia proiecti, iam tale quiddam apud quos-
 dam iuueniliter iactitarunt, quod nos simus eorum ordina-
 tione, qua ipsi se ministros ecclesiãe ordinarint, lætati. Ista
 quidẽ ab illis decantantur, qui talia passim iactare solent.
 Verum res neque omnino ita se habet, neque prope ad id
 quidem accedit. Quin reuocate quãso in memoriã verba
 prima, quæ tũ habebãtur, cũ de fide deliberatũ est: quibus
 quidem demonstrabatur seruatore nostrum, filiũ dei, sub-
 stantia patri similem esse. At verò generosi isti, ea, quæ
 temerè sibi succurrunt, de deo effutientes, eo impie-
 tatis processerunt, vti cum res à veritate alienas ipsi asse-
 rant, tum easdem alios docere moliantur. In quorum ca-
 put licet hanc impietatem tandem recasuram credamus,
 tamen interim placet eos à conuentibus ecclesiasticis, &
 communi populi congressu prohibere. Etenim in præsen-
 tia illis ea prædicere cogor, quæ breui pòst, nisi à rabie
 ista se temperent, sunt profecto subituri. Qui quidem
 (nam quid est quod nõ tentent, quò malũ hoc adaugeãt)
 improbissimos homines, tanquã ex mandato, in vnum co-
 gunt, hosq; errorum scilicet duces, qui venerandum sacer-
 dotum habitum adulterãt, in clerũ ascribunt, perinde ac si
 ipsis liceret agere & ferre omnia. Atqui quis est inter vi-
 uos numeratus, qui istos possit ferre? qui quidẽ vrbes im-
 pietate referciunt, suam superbiam vi occultare student:
 atq; hoc vnum opus ipsis voluptati est, nimirum vt bonis
 perpetuò inuideant. Ac desinat tandẽ malitiosa hæretico-
 rum conspiratio diuinis episcoporum sedibus insidias tẽ-
 dere. Iam tempus est, vt veritatis alumni in lucẽ prodeant,
 hiq; veniant in medium, qui domicilijs ac sedibus relictis,
 aufugerint, metuq; iam pridẽ implicati fuerint. Nã & ho-

SOZOMENI HISTOR.

rum sapientia exploratè perspecta est, & nulla noua machinationis ratio excogitari potest, quæ illos impietate quæ eximere. Bonorum officium est fide patrum viuere, hæc, vt dictum est, adaugere, neq; vltra curiose inquirere. Cohortarer autem eos, qui licet serò ex hoc erroris barathro se exemerint, vt assentiantur huic decisioni, quam episcopi literarum sanctarū valde periti de Deo Opt. Max. apud & conuenienter sanciuerint. Ex illo quidem tēpore hæresis Anomianorum, id est eorum, qui filium patri dissimilem assererēt inualuisset, nisi imperator ipse episcoporum opera & diligentia, intercessisset.

Quòd Sirmii cum venisset Constantius, reuocatū denuo Liberium Romæ restituit, ac Felici vt simul cum eo sacerdotio fungeretur permittit. CAP. XIII.

HAud longo tempore pòst, imperator Roma Sirmii reuersus, rogatu legatorum, quos episcopi occidit ad ipsum miserant, Liberium Bercea reuocauit. Atque presentibus legatis episcoporum Orientis, & quibusdā sacerdotibus, qui erant fortè in exercitu, in vnū coactis, compellere tētauit eū fateri filium patri nõesse cõsubstantialē. Instabant porrò, & imperatorem ad hanc rem incitabant, Basilus, Eustathius, & Eleusius: qui apud eum autoritate & gratia plurimum poterant. Hiq; id temporis, cum decreta de Paulo Samosateno, & Photino Sirmiano, quinetiam formulam fidei in ecclesiæ Antiochenæ consecratione editam in vnum libellum congersissent, causa conficta, mirum quòd quidā simulatione huius verbi **CONSUBSTANTIALIS** hæresim priuatim stabilire molirentur, conantur, vt Liberius & Athanasius quoque, Alexander, Seuerianus, & Criscens, qui in Aphrica sacerdotij munere fungerentur, huic consentiant. Consentiant itidem Vrsacius, Germanius episcopus Sirmij, Valens Mutforum episcopus, & quotquot orientis episcopi ibi fortè aderant. Vicissim autem cõfessionis fidei formulam à Liberio adduxerunt, quæ illis, qui filium patri non substantia & cæteris rebus omnibus similē asseuerarent, interdixit ecclesia. Nī cū Eudoxius, & cæteri cū eo Antiochiæ hæresis Acianæ fautores, epistolā Orij nacti fuissent, rumore dissiparunt Li-

non Athanasius ille Alexander, sed alter eundem nomine appellatus.

runt Liberiu quoq; verbu CONSUBSTANTIALE reiecisse, asseruisseq; filiu patri dissimilem esse. Vbi vero hæ res legatis episcoporu Occidentis hoc pacto successere, imperator dat Liberio potestatem Romam reuertendi. Atq; episcopi Sirmij cõgregati, scribunt literas Felici tũ Romanæ ecclesie antistiti, & clero eiusdem ecclesie, vti Liberiu recipiant: & ambo pariter sedem apostolicam administrant, cõmuniqu; consensu & concordia sacerdotio illo fungatur, atq; tum casum acerbum, qui in electione Felicis obtigisset, tũ exiliu Liberij obliuione deleat. Nã populus Romanus Liberiu, tũ quod in alijs rebus vir excellens & spectatus erat, tũ quod imperatori aũ adeo excelso & cõstanti in fide defendenda contradixerat, tã eximie charu habuit, vt seditione planè maximã eius exilij causa cõflaret, resq; ad eadem proruperet. Haud ita diu post mortem Felix, solusq; deinceps Liberius ecclesie illi præest. Quod quidẽ nõ sine diuina prouidentia factum est, ne sedes Petri à duobus præsulibus gubernata, (q̄ est plane nota dissidij) & à sacrosanctis ecclesie legibus aliena, vlla infamie macula aspergeret.

Quod propter Aetij hæresim & res Antiochie nouatas, De creuit imperator vt Nicomedia concilium ageretur. Sed cũ terremotus & pleraque interim alia interuenissent, primum id Nicæe, deinde verò Arimini & Seleusie celebratum est, post de Arsacio cõfessore pauca referuntur.

CAPVT XV.

Atq; Sirmij quidẽ hæc gesta sunt: quo quidẽ tẽpore propter metum imperatoris ecclesia orientis, & occidentis, in doctrina fidei consentire visa est. De rebus autem Antiochie nouatis, & de hæresi Aetij imperator cõstituit conciliu Nicæe cogere. At cũ Basilius eiusq; fautores propterea renuerent, q̄ olim in ea vrbe de fide inquisitũ fuisset, placuit idẽ Nicomediae, quæ est vrbs Bithyniæ, cõuocare, & episcopos cuiusq; gentis, qui tũ maximè idonei viderentur ad res prudenter cõsiderandas, tũ ad intelligendũ, acutè, diserteq; dicendũ cũ primis valerent, ad certũ diem eò diligenter accersere, vti singuli pro oĩbus suæ gẽtis sacerdotibus concilij fierent participes, rebusq; iudicatis interessent. Iã vero cũ multi episcopi essent in itinere, nunciatũ est grauem calamitatem Nicomediam occupasse, deũque vniuersam

L iij urbem

SOZOMENI HISTOR.

urbem terramotu concussisse. Postquam autē fama vbiq;
percrebuit, ciuitatem funditus euersam esse, impedimento
fuit, quo minus episcopi longius in itinere progredērētur.
Nam fama, quod quidē solet efficere, his qui lōgē aberāt,
nuntiauit, hanc cladē nō modō eos afflictaisse quos reuera
afflictauerat, verū etiā Nicāā, Perinthū, & alias vrbes fi-
nitimas, quinetiam Constantinopolim in eiusdem calamita-
tis societatem venisse permulgauit. Qui quidem casus
non mediocri dolore affecit episcopos, qui sanā doctrinā
fauebant, propterea quōd ecclesia, quæ tam magnificē in ea
vrbe exstructa fuerat, terramotu conuassata corruit. Vndē
homines nostrę religioni infensi arripuere occasionem im-
peratori nuntiandi, quōd multitudo episcoporum, & alio-
rum virorum, puerorum, & mulierum, qui spe inducti se in
ea ecclesia fore incolumes, eō profugerant, ibi oppressa pe-
riisset. Quod quidem minimē verum fuit. Nam hora secū-
da diei, quo die nullus in ecclesia ageretur conuentus, ter-
ramotus urbem inuasit. Atque ex episcopis solus Cecro-
pius episcopus ipsius vrbis Nicomedię, & alius ex Bospho-
ro extra ecclesiam oppressi interierunt. Quinetiam ciuitas
tam exiguo temporis momento terramotu concussa est, vt
qui cuperent, aliō cōfugere non possent: sed p̄ prima periculi
aggressiōe, quo quisq; stetit loco, in eo magna ex parte aut
seruatus est, aut periit. Est p̄terea multis in ore Arfacium
hanc antē vidisse calamitatem, quā acciderit, qui genere
Persa fuit, & ex milite, qui imperatoris leones nutrebat, in
signis Cōfessor, regnante Licinio, factus: relictaque militia
in arce Nicomedię intra murum monasticam disciplinam
exercens, habitauit. Quo in loco diuina visio ei oblata, iul-
sit ex vrbe egredi, quo vitaret cladē, quæ esset eam postea
occupatura. Qua re confecta, maturē ad ecclesiā profectus,
dat mandatum clericis, vt Deo preces supplices sedulō ad-
hibeant, vt orationes ad eum placādum faciant, quō clades,
quam vrbi minatus fuerat, ab ea depelli possēt. Vbi autem
illis frustrā persuadere conatus est, & pro ludibrio habitus,
simul vt calamitatem eos nec opinantes oppressuram p̄-
significauerat, ad arcem reuertitur, & humi in faciem proie-
ctus, Deum precatus est. Interea temporis, vrbe terramotu
concussa, complures obriti perierunt, qui autē supererant,

in agros & solitudinem profugerunt. Siquidē velut in ciuitate opulenta & ampla, singulis in ædibus ignis accēsus fuit: in focus, furnis, & caminis balneorū, & eorum, qui eas exercent artes, quibus igni opus sit: adeo vt tectis ædiū terræ motu disturbatis, flamma eorum materiem occuparet, lignisq; aridis, vt est verisimile, admixtis, & rebus oleo & pinguedine perfusis, quæ facilè incendi solent, affatim nutrita cresceret: atque in omnes partes serpens, ac tandem velut in vnum cōfluens, efficeret, vt tota vrbs instar vnius (penè dixerim) rogi videretur. Et quoniam in hac clade ad ædes accedi non posset, qui incolumes ex terræ motu euaserant, ad arcem procurrerunt. Arfacius autem in turri, quæ steterat inconcussa, pronus decumbens, sicut se, cum orare cepisset, extenderat, mortuus repertus est. Fama verò est eum à Deo precibus contendisse, vt antè cladem mortē oppeteret, mori q; maluisse, quàm calamitatem oculis cernere vrbs illius, in qua primùm Christum cognouerat, & ecclesiastica disciplina imbutus fuerat. Sed quoniam ad hunc virum nostra delapsa est oratio, intelligendū est eum præ amore, quo Deus illum complexus est, potuisse dæmones abigere, & homines eiusdem agitados, illis purgare. Nam cum quidā vexatus dæmonio per forum, gladio stricto, curreret, omnesque fugerent ab eo, & tumultus urbem occuparet, Arfacius factus illi obuiam Christum nominauit, verbo hominem deiecit, eum extemplo dæmone purgauit, & ad sanam mentē reduxit. Edita sunt etiā ab illo multa alia opera, quæ supra facultatem humanā artēq; putanda sunt. Quorum hoc vnū fuit. Erat fortè draco, vel aliud serpentis genus, quod viatores, qui illac transfirent, antè flatu suo peremit, quàm oculis eorum cerneretur. Nam in quodam specu propter viam oblituit. Ad quem locum accedens Arfacius, orauit: serpens autem sua sponte egreditur è specu, & capite bis ad terram alliso, se ipse interfecit. Atque ista commemorarunt hi, qui dicebant se ea ab illis audiuisse, qui ipsum Arfacium oculis aspexissent. Episcoporum verò, sua ad concilium profectiōne propter calamitatem Nicomedie cælitus illatam impedita, pars noua imperatoris decreta expectarunt, pars, quam habebant, de fide opinionem, scriptis declararunt. Imperator autem, quoniam incertus erat, quid ageret, scripsit ad

SOZOMENI HISTOR.

Basilium literas: à quo sciscitatus est, quid de cōcilio fieret. Qui cum eum ob pietatem, vt videtur, per epistolam laudasset, & de clade Nicomediæ inuecta exemplis è sacris historiis petitis consolatus esset, hortatur, vt concilium maturet, & ne desistat à proposito, præsertim cum studium pietate susceptum sit, neque episcopos ad hanc rem conuocatos, cum iam domo exierint, sintq; in itinere, re infecta, dimittat. Locum autem concilio designauit, pro Nicomedia Nicæam urbem: vt ibi de fide ritè decideretur, vbi iam pridem de eadē quæri cœptū est. Atq; hæc quidē rescriptit Basilius imperatori, ratus ita se illi rem gratā significaturū, propterea quòd ipse initio concilium Nicææ congregari statuerat. His literis Basilij acceptis, imperator primū dat mandatum, vt ineunte æstate, episcopi omnes Nicæam conueniant, exceptis illis, quibus inualetudo esset impedimento, hiq; suo loco presbyteros, vel diaconos, quos vellēt, eò mitterent, qui ipsorum declararent sententiam, & de rebus controuersis concilium inirent, vt communiter omnes de omnibus inter se concordarent. Deinde vt decem episcopi ex partibus occidentis, & totidem orientis, quos conciliū communi sententia deligeret, ad palatium suum vnā uerent, sibiq; quæ decreta essent, exponerent, ad eum finem vt ipse quoque non cognosceret solum, vtrū conuenienter scripturæ sacræ inter se cōsensissent, verū etiā quid optimū factu videretur, decerneret. At verò his cōfectis rebus, inito rursus consilio, iussit vt omnes aut vbi iam essent, aut in propriis ecclesiis vsq; eò manerēt, quoad locus cōcilio præscriberetur: significareturq; ipsis, vt illò accederent. Postremò scribit Basilio, vt per literas sciscitetur ab omnibus orientis episcopis, quo in loco conciliū cōmodè celebrari posset: vti sub initium veris istud omnibus cōstaret. Nam Nicæam locum concilio habendo minime iam oportunū cenfuit, propterea, quod gens illius urbis terræmotibus afflictata, in mœrore esset. Basilius autē literis imperatoris præpositis suis literis, episcopis cuiusq; gentis significat, vt mature cōsiliū de re capiāt, & q̄ primum locū, qui ipsis opportunus videretur, indicarēt. At cum, vti in eiusmodi rebus euenire solet, non omnes vnum eundēq; locū delegissent, iter suscipit Basilius ad imperatorē, qui tū Sirmij cōmorabatur, &

& cum alios quosdam ibi offendit episcopos priuatis ac suis negotiis occupatos, tum Marcum Arcthusium, & Georgium episcopum Alexandriae. Vbi vero iam visum est concilium Seleucia, quae est vrbs Isauriae, Valens cum suis (hic enim is Sirmij forte aderat) Anomianorum haeresi delectatus, laborat, ut episcopi, qui erant in castris, formulae fidei, quam habebat in promptu, subscribant: in qua formula nomen substantiae minime positum fuit. Interea dum de concilio habendo serio laboratum est, Eudoxius, Acacius, Ursacius, & Valens, quoniam inducebant in animum, quod episcoporum omnium, alij formulae fidei in concilio Nicæno, alij fidei in consecratione ecclesiae Antiochena editae fauerent, atque quod utraq; fidei formula nomen substantiae contineret, & filium patri in omnibus rebus similem assereret, quin etiam quod si in vnum omnes conuenirent, fore, ut reuera Aëtij condemnarent opinionem, quam ipsi licet ab utraque formula discrepantem laudabant, idcirco perficiunt, ut episcopi occidentis Arimini, episcopi autem orientis Seuleuciae, vrbs Isauriae, in vnum conueniant, eo consilio, quod putabant facilius esse paucis, quam omnibus persuadere: & si quidam ipsorum ad hoc, quidam ad illud conciliū profecti, efficerent ut utrumque concilium suae suffragaretur sententiae, recte esset, sin minus, ut alterum saltem: quod haeresis Aëtij non omnium suffragiis reuiceretur. Atque in ijs rebus illis fuere subsidium Eusebius primarius eunuchus familiae imperatoris, qui & necessitudine cum Eudoxio, & opinione etiam coniunctus fuit, tum complures alij potentes viri, qui Eusebio gratificari studebant.

De rebus gestis in Ariminensi Concilio.

CAPVT XVI.

Imperator vero, quoniam persuasum habuit neque ex usu esse vel reip. propter impensas, vel episcoporum propter longa itinera, ut in vno locum omnes conuenirent, conciliū in duas partes distribuit: scribitque episcopis, qui id temporis tū Arimini, tū Seleuciae conuenerat, ut primū de his, quae in fide ambigua viderentur deciderent. Ad extremum, uti lex ecclesiae postulat, causas etiam episcoporum qui querebantur se vel iniuste abdicatos esse, vel in exilium missos

(quorum

SOZOMENI HISTOR.

(quorum vnus erat Cyrillus episcopus Hierosolymorū) disceptarent, deque criminibus quibusdā episcopis illatis, accuratè iudicaret. Nam alii alios accusauerant: Aegyptij autem Georgium rapinæ & contumeliarum insimulabant. Rebusque omnibus diiudicatis, decem vtriusque partis ad aulam accederent, qui quæ acta essent, ipsi renuntiarēt. His mandatis impulsī, singuli eum ad locum conueniūt, ad quē conuenire imperatum erat: atque concilium Arimini prius coactum est. Ad quod concilium congregati sunt amplius quadringenti episcopi. De Athanasio quidē hi, qui in senso animo atque inimico erga eum affecti erant, commodissimum duxerunt, vti nulla omnino institueretur actio. Cum autem quæri cœptum est de fide, Valens, & Vrfacius in medium simul prodeuntes, quibus subsidio fuere Germanius, Auxētius, Caius, & Demophilus, postulāt, vt formulæ fidei iam ante æditæ, antiquentur: teneaturque ea, quam dudum Syrmij Latino sermone composuerant, quæ filium patri similem secundum scripturas docuit: atque vt nulla fieret in Deo mentio substantiæ. Quam formulam etiam imperatorem approbasse dicebant: eamque à concilio recipiendam esse necessariò, atque concilium de cætero non debere curiosè, quid quisque sentiret, inquirere, ne dissidia & contentiones inde nascerentur, cum verba in disceptationem, accuratamque disquisitionem vocarentur. Nam præstare imperitius disserere, modò rectè de Deo sentiāt, quàm inanes verborum argutias introducere, quæ sunt cum captiosis dialecticorum præstigiis cognatione quadā coniunctæ. Significabant autem obscure, imo verò apertè arguebant verbum Consubstantialis, vtpote nec in sanctis literis repertum, & multis obscurum & ignotum: volebantque vt pro eo diceretur filium patri rebus in omnibus similem secundum scripturas. Vbi verò formulam ista complectentē, quā ipsi secum eò antè attulerant, perlegerunt, complures nihil opus esse noua fidei formula cōstanter affirmabant: sed acquiescendum decretis, quæ ante suam ætatem erant de fide sancita. Se iam in vnum conuenisse, vt si quid cōtra ista nouaretur, prohiberent. Postulant item ab istius formulæ authoribus, vt si ea, quæ lecta erant, nihil noui contra ea decreta continerent, vt palàm ipsi dogma Arii reiiciant: quod quidem

quidem dogma ab ipsius Arij ætate hætenus omnibus ecclesiis causa tumultus extitisset. Hoc postulatum cum Vrsacius, Valens, Germanius, Auxentius, Demophilus, & Caius facere recusarent, concilium iubet, formulam fidei tum aliarum sectarum, tum episcoporum, qui Nicææ olim conuenerant, legi: uti sectæ reiicerentur, decretaq; concilii Nicæni omnium confirmarentur suffragiis: atque in posterum nemo ea argueret, aut concilium cogi de illis postularet, sed eisdem iam olim editis contentus acquiesceret. Nam absurdum esse, quasi iam credere inciperet, eiusmodi nouas fidei formulas conscriberent, & temporis antegressi traditionem reprehenderent: quam traditionem non modò ipsi obseruassent, verùm etiã qui ante se rexissent ecclesias, tenuissēt: quorum complures per fidei in tormentis confessionem, & martyrium è vita migrauerant. Atq; hi, istis rationibus adductis, postulant ne quid nouarum rerum in concilio tentaretur: Valentem autem & Vrsaciũ, qui huic postulationi morem gerere nollent, sed instarent, ut formula fidei, quam ipsi protulerant, confirmaretur, abdicat, & formulã, quæ modò in concilio perfecta fuerat irritam esse decernunt. Quin etiam absurdũ putant, ut huic formulæ talis præponeretur titulus, qualem habuit, cum Syrmii edita est: nempe, PRAESENTE CONSTANTIO, AETERNO, MAGNO, AVGVSTO, EVSEBIO ET HYPATIO COSS. Quemadmodum Athanasius quoque ad suos scribit necessarios his verbis. Ridiculum planè esse Constantium imperatorem æternum nominare, filium autem Dei negare æternum esse: & certũ tempus huic formulæ præponere, nõ alio concilio, quàm ut fides veterum patrum, & sacerdotum, qui ante hoc tempus vixerint, coargueretur. His rebus Arimini gestis, Valens & Vrsacius iniquo feretes animo se abdicatos esse, properè ad imperatorem contendunt.

Ariminensis Concilij ad Imperatorem Constantium epistola. CAP. XVII.

Concilium autem viginti episcopos ad eam rem delectos, mittit Legatos ad Imperatorem, hæc ad eum Latino sermone scribit.

Concilij

SOZOMENI HISTOR.

Concilij Arimini congregati epistola ad Constantium imperatorem conscripta.

Quoniam tū mandatū dei, tum tuæ pietatis edictū ita postulat, idcirco ea, quæ olim de fide fuerint decreta, nostris suffragiis stabilienda iudicamus. Nam cuncti episcopi ex oībus ciuitatibus ad occidentē sitis, Arimini in vnū conuenimus, vt & fides ecclesiæ catholicæ fieret illustrior, & illius aduersarij perspicuè deprehenderentur. Postq̄ igitur diu deliberatū est, placuit eā fidē, quæ ex antiquis ducta temporibus hætenus permāserit, quæq; à prophetis, ab euāgelistis, ab apostolis deniq; p̄ grām dñi nostri Iesu Christi, tui imperij defensoris, conseruatorisq; ualentinis, prædicata sit, firmè retinere, retentā perpetuò defendere. Absurdum enim, imò nefas certè videbatur, quicquid eōmutare in illis, quæ rectè uerèq; definita essent, quæque fuissent ab oībus in concilio Nicæno coactis, tui patris Constantini, imperatoris illustrissimi subsidio accuratè exquiritis excussaq; quorū deniq; doctrina & sententia per oīum hominū aures mētesq; peruasisset, palāque esset prædicata. Cuius uini doctrinæ uis Arii hæresis expugnata, prorsusq; extincta: cuius etiā adiuuētio; nō ea solū, sed aliæ quoq; hæreses extirpatæ. Cui profecto aliquid adijcere, tutū nō est, & ab ea quicquid detrahere periculosum. Quod si alterutrum istorū eueniat, erit tanta aduersarij impunitas proposita, ut quod libeat, licenter exequatur. Itaq; Ursacius & Valens, quoniā iā pridē animos suos Ariano dogmate implicauerant, & nostra erāt propterea cōmunionē segregati, nō modo illos, ut eiusdē cōmunionis denuò fierēt participes, pernituit delictorū, quæ se admisisse sua ipsorū conscientia planè arguebat, uerū etiā, ut ipsorū scripta testatur, ueniam obnixè postulauēre. Quibus de causis omnia eis crimina remissa fuerunt, atq; condonata. Ista quidē eo tempore gerantur, quo conciliū Mediolani habitū est, præsentibus ecclesiæ Romanæ presbyteris. Cū igitur intelligamus Constantinum, principē certè omniū posterorū memoria post mortē celebrandū, diligēter elaborasse, ut fides illa Nicææ literis prædita, accuratissime perquisita explorataq; esset, absurdū sanè uidere, eo iā post acceptū baptismū uita defuncto, &

Sto, & ad tranquillitatē sibi debitā profecto, aliquid in ea no-
 uare, & tot sanctos confessores ac martyres, qui huius au-
 thores inuentoresque fuerunt, quique, vt verus ecclesie ca-
 tholicæ poscebat institutū, omnino senserunt, inq; eo per-
 stiterunt perpetuō, prorsus cōtemnere. Quorum fidem ad
 tui imperii tempora Deus per dominū nostrū Iesum Chri-
 stum perduxit: cuius auxilio sic tuum creuit imperium, ve
 vniuersi orbis terrarum gubernacula teneas. At contrā, mi-
 serabiles illi, & animo præditi planē deplorato, nefario im-
 petu incitati, se impiæ doctrinæ præcones denuntiare, & to-
 tum veritatis institutum euertere studuerunt. Nam vt pri-
 mum concilium ex tuo edicto in vnū coibat, ij suæ fraudis
 inuolucrum retexerunt: & simul atq; Germanium, Auxen-
 tium, & Caium, qui seditionem ac discordiam induxissent,
 pari opinionū varietate irretitos animaduertebāt, tentaue-
 runt per dolum & tumultū aliquid noui decidere. Quorū
 doctrina inconstans & incerta totam blasphemiarū turbam
 longē superauit. Verūm vbi intellexere eos, neq; eiusdem
 opinionis esse, neq; in perditis eorum conatibus cum illis
 conspirare, ad nostrū confessum se transtulerūt: perinde ac
 si iam contrariam doctrinā scriptis mandare in animo habe-
 rent. At non longo tempore post, eorum mentes sunt facilē
 patefactæ. Quocirca vt status ecclesie non eiusmodi iacta-
 retur fluctibus, & omnia turba ac tumultu volutata misce-
 rentur, per commodū videbatur, vt tū vetera decreta firma
 stabiliaq; manerēt, rū isti à nostra cōmuniōe excluderētur.
 Atq; ob hanc causā legatos ad tuā clementiā cū literis mis-
 mus, qui te doceāt mentē ac sententiā cōcilij: quibus quoq;
 dedim⁹ mādatū, vt autoritate in primis, testimonioq; legū
 olim recte sancitarū veritatē cōfirmerēt, atq; adeo tuæ sig-
 nificarent æquitati, non vt Vrsacius & Valens dixerunt, pa-
 cem futurā esse, si instituta ritē & legitimē facta euertantur
 (qui enim fieri potest, vt pacis authores sint hi, qui pacis vī-
 cula ruperint?) sed disidiū & seditionē inde cū in aliis ci-
 uitatib⁹, tū in ipsa ecclesia Romana excitatā fore. Quāobrē
 tuā clemētiā obtestamur, vt benignis aurib⁹ ac vultu placi-
 do nostrā legationē excipias, neq; pmittas quicq; nouari ad
 cōtumeliā eorū, qui vita excefferūt, sed nobis facias potesta-
 tē in his que sūt à maiorib⁹ (quos qdē ingeniosē & prudēt
 spiritu

Spiritu

SOZOMENI HISTOR.

spiritu sancto illis opem ferente, omnia transigisse constat) decreta sancitaque, firmè perseuerandi. Nam ea, quæ ab istis nouata sunt, in credentium animis incredulitatem inserunt: in infidelium autem, crudelitatem. Obscramus etiam, vt episcopis, qui in exteris regionibus vitam degunt, quique & ætatis ingrauescentis molestia, & paupertatis onere grauius affligantur, tuo mandato copia fiat domum tutò reuertendi, quò ecclesiæ episcopis suis minimè destitutæ maneât. Porro autè istud præter cætera flagitam⁹, ne quid vel detrahatur veterib⁹ decretis, vel omnino adiciatur, sed omnia, tum quod patris tui pietas idè postulabat, tum quod vsq̃ue ad hoc tempus obseruata fuerunt, rata firmaque permaneant, neque de cætero nobis quicquam de ijs rebus facessas negotij, aut à nostris ipsorū ecclesiis nos abesse sinas, sed episcopi versentur cum suis ipsorum gregibus, vti precibus, & deo sanctè colendo tranquillis animis vacent, orentque sedulo pro tua salute, imperio, & pace: quam Deus tibi sempiternā benignus largiatur. Legati nostri tum subscriptiones, tum nomina episcoporum ad te perferunt: qui etiam sacrarum literarum testimonijs tuam benignitatem ea, quæ ad decreta pertinent, satis accurate docere possint.

De Concilij Legatis & Imperatoris epistola, & quo modo prolata ab Ursatio & Valente formula, concilium postea consenserit, & de Conciliabulo Nicææ habito, & quamobrem Legatos Nicææ detinuerint. CAPVT XVIII.

E Pistola quidem concilij Ariminensis ita se habet. Ursacius autem & Valens Legatos à concilio missos preuertentes, formulâ fidei, quam in concilio perlegerat, imperatori ostendere, conciliumque falso insimulare ceperunt. Imperator verò grauius propterea fortasse commotus, quod formulâ fidei, quæ se præsentè, Syrmij confirmata fuisset, reiecissent, hos duos in magno honore habere, Legatos autè concilij cõtemnere, eosq; longa mora fatigatos negligere. Tandem verò, licet serius, scripsit ad concilium, excusatione pro se allata, quòd iter quoddam necessarium, quod quidem

quidem esset iam ad Barbaros suscepturus, ipsum districtū teneret, & propterea se non potuisse legatos illius videre. Itaque dedisse eis mandatum, vt Adrianopoli ad suum reditum expectarent, vti cum reip. negotia rectè constituta essent, animo à curis vacuo illorum legationem audiret, diligenterque cognosceret. Nam oportere eum, qui de rebus diuinis disceptaret, animum ab aliis rebus penitus habere liberum. Hæc ferè ad cōcilium scripsit imperator. Quibus rescripsit concilium, constanter affirmando se neutiquā à decretis, quæ statuerat, velle discedere: idemq; legatis suis tum scripsisse, tum præcepisse. Itaque orat, vt eos cum bene uolentia aspicere, mandata, quæ ipsis dederat, audire, & literas perlegere dignetur. Nam rem ei permolestam debere videri, vt tot ecclesiæ, eo regnante, episcopis suis carerent. Oportere igitur ipsos, si modò ita illi visum esset, ad suas ecclesias ante hyemem redire. Quæ cum scripsissent, & epistolam tum compositione, tum verbis ad deprecandū aptā contexuissent, aliquandiu quidem præstolati sunt. Sed cū nihil ab legatis suis acciperent, ad suam quisque ciuitatem reuertitur. Quare quòd episcopi Arimini congregati, initio decretis concilij Nicæni suffragati sunt, ex his, quæ diximus, satis constare poterit. Iam verò, quemadmodum postea formulæ à Valente & Ursacio allatæ assenserint, dicendum arbitror. Est quidè varius de hac re sermo ad me perlatus. Nam nonnulli prædicant imperatorem, quoniã episcoporum Arimino contra suam voluntatem decessionem, contumeliæ loco ducebat, dedisse facultatem Valenti, ac suis fautoribus, primum ecclesias occidentis propriorum arbitrio administrandi, deinde formulã fidei Arimini perlectã diuulgãdi: tū eiiciendi eos ecclesiis, qui huic subscribere recusarent: postremò alios in eorum loca sufficiendi. Istos verò, hinc licentiam nactus, vi compulisse episcopos huic fidei formulæ subscribere: complures autè, qui resisterent, ecclesiis exturbasse, & primum omnium Liberium episcopum Romanum. Quibus rebus cõtra episcopos Italiæ confectis, consilium de ecclesiis orientis eodem modo tractandis cepisse. Atque peragrantes Thraciam, venisse Nicæam, urbem eiusdem regionis. Concilioq; ibi coactò, formulam Arimini perlectam in Græcū vertisse sermonè,

SOZOMENI HISTOR.

eam diuulgasse, ratam fecisse, dissipasse deniq; rumōrem
 fidei formulam Nicææ cōpositam, à cōcilij generalis senti-
 tia stabilitam cōprobatamque esse. Ista verò res dedita o-
 pera Nicææ Thraciæ transegisse, atq; sermonē ad hūc mo-
 dum dispersisse, quò simpliciores homines nominis firmi-
 tudine deceptos, & hāc formulā esse, quæ olim Nicææ vi-
 bis Bithyniæ cōfirmata fuisset, arbitrātes, facilius ad eī-
 formulæ assentiēdū inducerēt. Atq; hi quidē ista hoc mo-
 do cōmemorant. Alij dicūt cū episcopi in cōcilio Arimi-
 nēsi congregati, lōga expectatione fatigati essent, propte-
 rea quòd imperator ipsis respondere haud dignatus est, ne-
 que eos ad sua reuerti pmisit, fautores sectæ Arianae subor-
 nasse quosdā, qui ceteros episcopos cōmonefacerent, ut
 planè indignam esse, vt oēs episcopi ac sacerdotes proprie-
 substantiæ nomen inter se dissiderent, præsertim cum licet
 ret filium patri similem dicere, causasq; contentionis tol-
 lere: atque episcopos oriētis nunquā acquieturos, nisi sub-
 stantiæ nomen ex fidei formula eximeretur. Cū autem
 isti partium dissentientiū cōciliatores eiusmodi rationes
 veteratoriè cōfinxissent, concilium inde inductum, formu-
 lā ab Ursacio cōpositæ consensisse. Ursaciū aut cum suis
 veritos, ne legati ex cōcilio ad imperatorē missi redeūtes
 cum inficiationē, quā episcopi occidētis initio fecerāt, tū
 causam, cur vox **CONSUBSTANTIALIS** sublata sit, planè
 facerēt, nō modò legatos Nicææ Thraciæ cōtinuisse, cau-
 sis allatis, iter fore difficile, tū propter hyemē, tū propter in-
 opiam iumentorū, quæ ad publicos cursus sumi solēt, ve-
 rùm etiā persuasisse, vt formulam ab ipsis Arimini lectam,
 in Græcum sermonem ex Latino cōuerterent, ipsique mit-
 terēt episcopis oriētis. Ita enim futurū esse, vt per hāc for-
 mulā, quā ad eū finē confecerāt, suū conatū ex sentētia ad
 exitū perducerēt: & tamē dolū minimè deprehensum
 ab his, qui probare niterentur, quòd episcopi Arimini cō-
 uocati, non sua sponte nomen substantiæ, sed causa epis-
 coporū oriētis, qui illud nomen auersabantur, reieciissent.
 Quod quidē perspicuè falsū est. Nā oēs, paucis exceptis,
 filiū patri substantia similem asseuerarunt: inq; eo vno dissi-
 derūt, quòd pars filiū patri consubstantialem, pars aut sub-
 stantia simile esse dicerent. Atque de hac re hi quidē hoc
 modo, illi illo commemorant.

De ijs quæ orientalibus ecclesiis contigerunt, quodq;
Marathonius & Eleusi^o Cyzici episcopus, & Mace
donius, eos qui cõsubstantiale profitebãtur, exagita
bant, & quod Nouatianorũ ecclesia translata est,
& ipsi cum orthodoxis cõmunionem habuerunt.

CAPVT XIX.

DVm ista, vt dictũ est, in Italia gerũtur, tumultus maxi
mi in Oriente, antè, quàm conciliũ Seleuciæ esset cõ
actum, fortè excitati sunt. Nam Acacius & Patrophĩ
lus, Maximo abdicato, rectionem ecclesiæ Hierosolymi
tanæ Cyrillo deferunt. Macedonius autem tum constan
tinopoli, tum in finitimis vrbibus propterea turbas ciebat,
quod Macarius ministros ecclesiæ ordinare cõeperat, habe
batq; adiutores ad eam rem, Eleusiũ, & Marathoniu: quo
rum alterum, qui iam antea diaconus suæ ecclesiæ fuerat,
& diligens procurator cõnobiorum monasticorũ quæ e
rãt in egestate, & in quibus & viri & mulieres ætatè dege
bãt, episcopum Nicomediæ creauit: alterum, nẽpe Eleusiũ
episcopum Cyzici, qui non sine magna laude ac splendo
re in aula imperatoris antè satellitè egerat. Ambos quidẽ
vita satis spectata & integra fuisse prædicant, sed tamẽ stu
diose laborasse, vt eos, qui filiũ patri consubstantialẽ affe
rerent, grauitè diuexarent. Verũm non ea acerbitate, qua
Macedonius in illos vsi sunt. Ilte enim eos, qui secũ com
municare renuebant, nõ modò exagitauit, verũ etiã in cate
nas cõiecit, tradiditq; iudicibus. Nõnullos vi secũ cõmu
nicare cõpulit. Quineriã pueros, & mulieres nõdũ sacris
initiatos mysterijs, violèter rapuit, ipseq; eos inuitos myste
rijs initiavit. Porro aut multas multis in locis diruit eccle
sias, causa eiusmodi pro se allata, quod imperator mãdatũ
dederat, vt templa eorum, qui filiũ patri consubstantialẽ af
firmarent, disturbaretur. Quã etiã ob causam ecclesia No
uatianorũ Constantinopoli propter Pelargũ posita, deiecta
est. Quo quidem tempore ferunt Nouatianos strenuum
facinus edidisse. Quibus fortasse vtpote de verbo CON
SUBSTANTIALI secũ consentientibus catholici subsidio
venerunt. Nã cũ hi, quibus impositũ erat negociũ huius
ecclesiæ demoliendæ, Nouatiani ad vnum omnes simul

SOZOMENI HISTOR.

coacti, pars materiam ecclesie deiicere, pars eandem ad Sy-
cas, quae sunt in vltiore continenti e regione Constanti-
nopolis sita, transportare cepit: quorum molitio & con-
tus celeriter ad exitum perductus est. Nam in opere illo faci-
endo non viri solum, verum etiam mulieres & pueri fo-
cios se adiuxere. Singuli enim illud opus, velut munus deo
offerre supra modum laetabatur. Eodem studio, & ratione
eadem, ecclesia ista denuo aedificata est. Et post illud opus,
quo hoc factum est, Anathasia nuncupata. Nam Constantio
mortuo, Iulianus in imperium succedens, reddit Nouatiani
locum, & ibi de integro extruendae ecclesiae potestatem
facit. Quod quidem factum est non sine populi studio, qui ad
illud opus operam suam libere contulerunt, & materiam ex
Sycis denuo transtulit. Sed haec postea gesta sunt. Illo
autem tempore parum aberat, quin Nouatiani & catholici
penitus conspirassent. Nam eadem de deo sentientes, comu-
niter ab Arianis exagitati, in similibus conditionibus
constituti, se mutua complecti benevolentia, in vnum
conuenire, pariter orare coeperunt (catholicis enim nulla
quidem fuit ecclesia relicta, sed omnes ipsis erant ab
Arianis ablatae) atque quoniam, ut est credibile, ex assidua
consuetudine se sine causa inter ipsos dissensisse arbitra-
tur, decreuerunt inter se deinceps communicare. Quod
plane factum fuisset, si non inuidia, credo, paucorum, qui
affirmabant causam veterem extare, cur hoc facere recusa-
rent, propensum ad eam rem multitudinis studium retar-
dasset.

*De ijs quae Mantinae a Macedonio gesta sunt, &
quod ob translatum Constantini Magni sepul-
chrum, sede sua eiectus est, & de Iuliani Casa-
ris creatione. CAP. XX.*

PER idem tempus, Eleusius quoque ecclesiam Nouati-
anorum, quae erat Cyzici, funditus diruebat. Istis ve-
ro malis vexabantur Nouatiani illi potissimum, qui
Mantinae & reliquam Paphlagoniam incolebant. Nam Ma-
cedonius, ubi intellexit complures esse in illis locis Noua-
tianos, & ecclesiasticos viros, qui ibi erant, non satis habere
virium

virū ad eos inde expellēdos, persuasit imperatori, vt quatuor militum cohortes eius rei gratia illō mitteret. Sice-
 nim fore putabat, vt homines armorum insueti, cum arma-
 tos viderēt, statī præ metu ad ipsius opinionē se trāsferret.
 Quod quidē secus omnino accidit. Nā multitudo ex Má-
 tinea effusa, pars falcibus, pars securibus, pars alijs instru-
 mentis, in quæ forte incidebat, se armare, & cum militibus
 congregari cœperunt. Grauiq; prælio cōmisso, Paphlago-
 nes quàm plurimi, milites ferè omnes ceciderunt. Vnde
 factum est, vt Macedonium, velut tam grauis calamitatis
 authorem, plerique eius necessariorum insimularent.
 Imperator quoque ab eo alienatus, deinceps odio habere
 cœpit. Accessit etiam alia maior similitatis causa, quæ fu-
 it eiusmodi. Macedonius loculum imperatoris Constanti-
 ni aliò transferre constituit. Nam ecclesia, in qua erat po-
 situs, visa est ruinam minari. Atq; è populo alij illud fieri
 facile passī sunt, alij restiterunt: quandoquidē arbitrabā-
 tur rem planè impiam esse, & perinde se habere, ac si è tu-
 mulo corpus denuò effoderet. Quibus fuere auxilio hi,
 qui doctrinam concilij Nicæni propugnabant: qui neque
 corpus Constantini, vtpote eiusdem doctrinæ fautoris, cō-
 tumelia affici sinebant, & Macedonij conatibus omni cu-
 ra, credo, & cogitatione aduersabantur. At verò iste nihil
 de illis moratus, loculum transtulit ad ecclesiam, in qua est
 sepulchrum Acacij martyris. E multitudine autem hi fa-
 ctum laudare, illi arguere, adeo vt in ipsa ecclesia alij in
 alios impetum facere cœperint. Et ad extremum ecclesia
 & locus vndique situs, sanguine & cæde redundarit. Impe-
 rator, qui adhuc in imperij parte versus occidentem com-
 morabatur, his rebus nunciatis, grauiter cōmotus est. Ac-
 cusat Macedonium tum contumeliæ in patrem factæ, tum
 casus infœlicis, quo populus afflictus erat: atque graue o-
 dium in eum concepit. Qui cum in Orientē proficisci cō-
 stituisset, essetq; iam iter ingressus, Iulianum cōsobrinum
 ad se accersit, Cæsarem eum creat, & in Galliam ad solis
 occasum vergentem mittit.

De Seleucensy concilio

CAP. XXI.

M iij Dum

SOZOMENI HISTOR.

DVm hæc geruntur, episcopi Orientis numero circiter centum & sexaginta, Seleuciam, quod est oppidum Isauriæ, conueniunt, Eusebio, & Hypatio Cofs. Eo etiã accessit Leonas, satelles aulę imperatorię, propter dignitatis splendorem clarus: qui de mandato Constantii concilio interfuit, vt eo præfente, de fide accuratè inquireretur. Adfuit etiam Lauritius, præfectus militũ Isauriæ, vt si quare opus esset præsto foret. Nam id negotii imperatoris literæ ei imposuerat. In primo cõgressu aberant, cum alij nõ nulli episcopi, tum Patrophilus episcopus Scythopolis, & Macedonius Constantinopolitanus episcopus, & Basilus Ancyrae. Causa quidè absentia alia aliis extitit, Patrophilo autem lippitudo: morbus verò Macedonio. At non deerat suspicio, quòd crimina, quorum accusati erant, admodum veriti, eo tempore aberant. Cum autem alij propter istius absentiam nolent de rebus cõtrouersis haberi disceptationem, Leonas tamen iussit disceptari. Vndè alij primũ de fide disserendũ esse, alij in vitas eorũ, qui erant inter ipsos accusati, necessariò inquirendum asserbant: ex quorũ numero fuit Cyrillus Hierosolymorum, & Eustathius Sebastia episcopus. Causa autem huius contentionis inter eos fuerũt imperatoris literæ, quæ partim hoc, partim illud significarunt. Ex qua contentione factũ est, vt alij alios deinceps æquo animo ferre nõ possent, sed in duas factiões diuiderentur. Eorũ tamè vicit sententia, qui voluerũt primũ omnium de fide quæri. Vbi verò ad disceptatione ventum est, placuit quibusdã, vt nomen substantiæ omnino tolleretur: iijq; proponunt formulã fidei, quam non ita pridè Marcus Sirmij cõposuerat. Hanc approbauerant, cum episcopi alij, qui fortè in castris aderant, tũ Basilus episcopus Ancyrae. At à maiore parte laboratũ est, vt fidei formula in dedicatione ecclesiæ Antiochenæ edita, rata haberet. Prioris sententiæ patrociniũ suscipere in primis Eudoxi⁹, Acacius, Patrophilus, Georgius episcopus Alexãdriæ, Vranus Tyrus episcopus, & alij triginta duo: posterioris aut, Georgius episcopus Laodiceæ, quæ est vrbs Syriæ, Eleusus Cyzici, & Sophronius episcopus Pompeiopolis, quod est oppidũ Paphlagoniæ, quibus alij cõplures assensu sunt. Acacius aut & eius fautores, idoneũ tẽpus sibi oblatũ arbitrãtes, ab aliis de

de doctrina fidei dissentiēdi, & ista simulata causa, crimina sibi illata diluēdi, quanq̄ antē suis ipsorū literis, quas Macedonio episcopo Constantinopolitano scripserāt, cōfessi erant, filiū cum aliis rebus omnibus, tū ipsa substātia patri similē esse, tamē iam priori suę cōfessionī impudēter repugnarunt. Ac cū vtrinq̄; magna cōtentione disceptatū esset, clamare Syllanus, episcopus Tarsi, nō ferendū esse, vt vlla alia noua fidei formula, præter eā, quę erat Antiochię probata, introduceretur: sed eam solā tenendā esse. Qua re grauius cōmoti Acaciani, surgētes, è cōcilio egrediūtur. Reliqui tū ea, quę erant Antiochię decreta, perlegebant: post dieq̄; eius diei in ecclesiā cōuenientes, foribus occlusis cum iam soli essent, ea decreta suis suffragiis cōfirmabant. Quas res ita cōstitutas admodū incusauit Acacius: atque formulam fidei, quam ipse composuerat, Leonæ, & Lauritio monstrauit. Tertio post die, cum alij nōnulli, tum Macedonius & Basilius, qui superioribus diebus abfuerant, ad concilium conueniunt. Acacius, & eius sectatores, nulla alia conditione in confessum episcoporum venire volebant, nisi hi, quos abdicauerant ipsi, & in iudicium adduxerant, inde prius exirent. Quod quidem factum est. Nam qui partes aduersarias tuebantur, hoc propterea concedebant, quòd suspicabantur Acacium hanc occasionem, concilij dissoluendi captare, quò tum hæresis Aëtiana in disquisitionem hoc tempore neutiquā veniret, tum ipse eiusq̄; fautores iudicium de criminibus sibi obiectis effugerent. Vbi autem omnes præsto adfuere, Leonas dixit se libellū habere sibi ab Acacianis traditū. Hic libellus nō alius erat, q̄ formula fidei cum proœmio quodam: quod quidē alios penitus latebat. Nam Leonas, vtpote fautor Acacianæ factionis, dedita opera istud episcopus celauerat, vt primum verò perlectus est hic libellus, concilium admodum tumultuari. Declarabat enim idem libellus quamuis imperator mandatum dedisset, nihil ad fidem stabiliendam adducendum, præter sanctas literas, quosdam tamen episcopos quorum alij erant variarum gentium sententiis abdicati, alij contra leges ecclesię instituti, alias res adduxisse, sicque concilium grauius conturbasse: quin etiam quosdam ipsorum contumeliis afficere, alios loqui

S O Z O M E N I H I S T O R .

prohibere cœpisse: Denique affirmasse se à fide Antiochia
 stabilita haudquaquã descituros, etiam si illi qui ibi in-
 sitioni de fide tum susceptæ vnà aderant, istius formulæ au-
 thores fuissent. Porro autem quoniam voces hæ, CONSUB-
 STANTIALIS, & SUBSTANTIA SIMILIS, etiamnum com-
 plurium animos perturbant, & nonnulli iam nouam vocem
 excogitare, & filium patri dissimilem dicere instituunt, id-
 circo voces CONSUBSTANTIALIS, & SUBSTANTIA SIMI-
 LIS, reiiciendas esse, utpote à sacris literis alienas: reiici-
 endam quoque DISSIMILIS: atq; filium patri simile planè
 fatendum. Est enim, ut quodã in loco ait Paulus, imago in-
 uisibilis Dei. Hæc quidem Acaciani in suo libello præfati,
 deinceps subiunxerunt fidei formulam, quæ neque cœcilij
 Nicæni, neque concilij Antiocheni decretis consensit, sed
 ita omnino fuit composita, ut nec Ariani, nec Acaciani
 quicquã delinquere viderentur, si suo ipsorum more cre-
 dere pergerent. Nam verbis, pro quibus opinio Arii à con-
 cilio Nicæno reiecta erat, penitus prætermisissis, hisque vo-
 cibus silentio præteritis, nimirum quòd filius quantum ad
 deitatem spectat, mutari non possit, quodq; substantiæ, cœ-
 filij, potentiæ, & gloriæ, patris expressa imago sit, uti in cœ-
 cilio Antiocheno dictum est, confitebantur se credere in
 patrem, filiũ, & spiritum sanctũ: nominibusq; cõmunibus
 ad singulas personas significandas adiunctis utebantur, quæ
 neque suæ, neq; contraria sentientium doctrinæ repugna-
 bant: & qui aliter credebant, ecclesia catholica alienos pro-
 nuntiabant. Atque libellus à Leona adductus hæc ferè cõ-
 plexus est, cui Acacius ipse, & eius sectatores subscripserat.
 Quo quidem perlecto, Sophronius Paphlagon, vocifera-
 tus, si, inquit, in dies singulos propriam ac suam voluntatẽ
 exponere, sit idem ipsum, quòd fidei formulam edere, accu-
 rata veritatis cognitio nos planè deficiet. Ac cum Acacius
 assereret nihil obstare, quo minus noua fidei formula edere-
 tur, quandoquidem formula fidei in concilio Nicæno cõ-
 posita, etiam semel mutata fuerat, Eleusius qui deinceps se-
 pius ei respondebat, at cœcilium iam, inquit, congregatum
 est, non ut discat, ea quæ didicerit, neque ut aliam fidem re-
 cipiat quàm quæ à concilio Antiocheno sit approbata, sed
 ut ei, siue viuat, siue mortem obeat, firmè adhaerescat. Cum
 igitur

Colloß. 1.

igitur disceptatio hoc pacto progredieretur, ad alteram questionem delapsi sunt, rogaruntque Acacianos, qua in re filium patri similem faterentur. A quibus cum responsum esset, voluntate solum, non substantia similem esse, alij omnes substantia similem assererent, grauiusque Acacium ob librum quem conscripserat edideratque, quique satis declarabat, eum ante in eadem cum illis opinione fuisse, redarguebant. Vbi vero Acacius diceret, non de libris quinquam in crimine vocandum, & disputatio ad maiorem contentionem prolaberetur, ad extremum Eleusius Cyzicenus, vtrum, inquit, vel Basilius, vel Marcus seorsum res vllas traserit, vel isti, vel Acaciani se de rebus vllis mutuò insimularit, nihil profecto concilii interest. Neque praeterea vtrum fidei formula ab ipsis edita rectè an secus se habeat, curiosè inquirere necesse esse: sed eam, quae est à nonaginta septem veteribus patribus episcopis Antiochiæ stabilita, sequi oportere. Quod si quis aliam praeterea introducat, eum cum à pietate, tum ab ecclesia alienum esse. Vt verò omnes, qui vnà aderant, ista approbauerant, concilium dimissum est. Postero autem die Acacius & Georgius in vnū conuenire recusarunt. Quin etiam Leonas, qui planè iam ab eorum partibus stabat, vocatus ad concilium, non accessit. Atque illi, qui ad eum accersendū ibant, Acacianos in eius aedibus offenderunt. Cumque contenderent ab eo, orarentque, vt veniret ad conciliū, dixit se nolle, propterea quòd concilium inter se disideret: sibi autem ab imperatore mandatum esse, vt ea conditione cum illis praesto adesset, si modò in vnum coacti, inter ipsos consentirent. Vbi verò tempus hoc pacto terebatur, reliqui episcopi, qui Acacianos crebrò accersebant, & Acaciani modò postulauerant, vt certi episcopi ad aedes Leonæ conuenirent, modò affirmauerant, sibi negotium ab imperatore datum, vt de cæteris iudicarent, & neque eandem fidem confiteri, neque criminibus sibi obiectis respondere, neque disceptationi causæ Cyrilli, quæ ipsi abdicauerant, interesse volebant, & non erat qui eos cogeret, cum alios nonnullos, tum Georgium episcopum Alexandriæ, Acacium Cæsareæ episcopum, Vranium Tyri, Patrophilum Schitopolis, & Eudoxium episcopum Antiochiæ abdicant. Compluribus item aliis communionem ecclesiæ vsque eò interdicunt, quoad criminibus

SOZOMENI HISTOR.

sibi illatis respondeant. Quæ autem in concilio gesta erant, ad cuiusque episcopi ecclesiam scribunt. Pro Eudoxio verò episcopum Antiochiæ designant Auianū, presbyterū eiusdem cleri. Quem comprehensum Acaciani Leonæ & Lauritio tradunt. Hi eum à militibus tum custodi iubent, postea autem addicunt exilio. Hunc exitum, vt complectar breui, habuit conciliū Seleuciæ conuocatū. Quòd si quis teneatur desyderio singula accuratè cognoscendi, ex commentariis de his editis, quos notarij in ipso concilio conscripserunt, facillè perdiscet.

De Acacio & Aetio, & quòd imperator cum duorum conciliorum legatis Ariminēsis scilicet & Seleucensis, vtrūque ambo sentirent, sedulò agebat. CAPVT XXII.

His rebus ita cōfectis, Acaciani maturè ad aulā imperatoris contendunt: alii autem singuli domum reuertuntur. Decem verò, qui ad imperatorē proficiscantur, designati, sicut erat imperatum, cōmuni omnium sententiā designati, ibi decem illos, quos concilium Ariminense itidem miserat, reperiunt. Reperiunt etiam Acacianos: qui quidem iam eos, qui multum autoritate & gratia in aula poterant, ad suam sententiam perduxerant, eoq; pacto sibi imperatoris conciliauerant beneuolentiā. Nam ferebatur ex aulicis alios eiusdem fuisse cum ipsis opinionis, alios ecclesiæ opibus corruptos, alios orationis lenociniis, & persuadentis autoritate dignitateq; in fraudē inductos. Nā Acacius neutiq; videbatur vnus è multis, sed natura disertus tum ad intelligendum, tum ad dicendū, tum ad eas res, quas apud animum proposuerat, re ipsa perficiendas: quin etiam illustri præfuit ecclesiæ, & Eusebium cognomento Pamphilum, cuius episcopatum, eo mortuo, administrauit, præceptorem se habuisse iactauit: cuius etiam libros consecutus, opinione eorum aliis doctrina antecellere videri voluit. Qui cum talis esset, facilius ea, quæ instituebat cōfecit. Dum isti viginti episcopi ex vtroque concilio missi, versabantur Constantinopoli, & alij nonnulli, qui ibi tum fortè aderant, primum Honorato, quē imperator ab imperij partibus versus Occidentem solem positus nō ita pridē reuersus, summū præfectū Constantinopolis designauerat, dabatur potestas de causa Aetii, præsentibus magni cōsiliij princi-

principibus, cognoscendi. Postea verò, cum Constantius ipse, vnà cum magistratibus in eandē inquireret, deprehenditur Aëtius malè & peruersè de fide sentire, adeò vt tum imperator, tum alij verbis eius vtpote blasphemia refertis grauius commouerentur. Dicitur porrò, Acacianos prætexuisse hanc suam hæresim ex ignoratione ortā esse, deditaq; opera laborasse, vt imperator, & eius proceres de causa Aëtii (eum enim oratione inexpugnabilem fore putabant) coram disceptarent: qui si ab Aëtio victi essent, futurū esse, vt auditores ipsa persuasionis vi & facultate necessariò caperentur, & ita sine vllò negotio hæresis illa preualefceret. Verum vbi istud contrā q̄ sperabant, euenit, formulam fidei Arimino deportatam, protulisse, & qui à concilio Seleucia habito missi erant, celsuisse vt eā reciperēt: affirmasse itē se à noīe substantiæ nullo modo velle discedere: iureiurādo adhibito asseuerasse, se nunq̄ filiū patri dissimilē sensisse: paratos deniq; esse hæresim illam prorsus reiicere. Cæterum cum præter ipsorū opinionē episcopi occidentis Arimini nomē substantiæ prætermisisset, tū cōstanter asseruisse eiufmodi formulam sibi optatissimā esse. Nam si efficeretur, vt nomē substantiæ tacitū esset, tacitū quoq; fore nomē **CONSUBSTANTIALIS**: quam scilicet episcopi occidentis propter reuerentiā aduersus conciliū Nicænū, plurimi faciebant. Porrò autē imperator ad hanc formulā approbādam ideo inductus est, quòd rationē duceret multitudinis episcoporum, qui Arimini cōuenerant, quodq; confitendo filium vel similē patri, vel consubstantialē esse, nihil esset errati, nihilq; sua, vt sibi quidē videbatur, interesset, si nominibus, quæ literæ sacræ non norant, minimè vteretur, fatereturq; eandē significationē inesse nomini **SIMILI**: quod quidem & par erat **CONSUBSTANTIALI**, & omnis controuersia expers. Itaq; cum in hac esset sententia, dat mandatum episcopis, vt fidei formulæ in concilio Ariminensi editæ consentiant. Et quamuis se pararet postridie ad'pompam, quæ more Romano, Calend. Ianuariis in creandis consulibus fieri solet, celebrandam, tamen totum illum diem & magnam partem noctis sequentis consumere decreuit, quoad episcopi, qui Seleucia illò venerant, formulæ fidei ex concilio Ariminensi allatæ subscriberent.

Quòd

SOZOMENI HISTOR.

Quòd Acacius ac sui, concilium Ariminense comprobauerunt, & abdicatorum episcoporum recessio, & crimina propter que amoti sunt.

CAPVT XXIII.

A Caciaui autem aliquamdiu Constantinopoli comorati, accersuerunt episcopos ex Bithynia: in quibus erat Maris episcopus Chalcedonis & Viphilas Gothorum episcopus. Qui cum essent ad numerum quinquaginta in vnum coacti, formulam fidei Arimini perlectam stabiliuerunt: hoc quidem adiecto, vt in posterum nominaret, & alia que in deo, aut substantiam omnino nominaret, & alia que que formula, vel quæ facta esset, vel quæ postea fieret, hac sola excepta, penitus reiiceretur. His rebus gestis, Aëtium diaconatu abdicant, propterea quòd non modò libros comscripserat plenos contentions, & ad ostentationem solæ sapientie cuiusdam ab ecclesie instituto prorsus discrepatis accommodatos, verum etiam disputationes blasphemias refertas habuerat, & tumultus ac seditionis ecclesie author extiterat. A nonnullis autem commemoratur, quòd non ex animo, sed quo opinione de se ab imperatore concepta (accusabantur enim Aëtij doctrine fauere) se penitus liberarent, istum abdicabant: quinetiam occasione arrepta ex ira imperatoris, qua contra Macedonium ob eas causas, quas antè citauimus, exardescerat, eum, Eleusium, episcopum Cyzici, Basilium episcopum Ancyræ, Eortasium Sardesum, & Draconcium Pergami episcopum, de gradu dimouent. Et quauis de doctrina fidei ab istis dissentirent, tamè in illis abdicandis non fidè insimulabant, sed communiter quidem omnes criminabantur, quòd ecclesias conturbarent, & decreta ecclesiastica violauerant, priuatim autem singulis singula obiecebant crimina: Basilio, quòd Diogeni presbytero Alexandria Ancyræ aduentanti, chartas abstulisset, eumque verberasset: quinetiam, quòd maddasset magistratibus, vt clericos Antiochie, vt Cilices, etiam Galatas, & Asianos propter fluuium Euphratè accolentes, indicta causa exilio, & alijs suppliciorum generibus mulcarent. Vnde factum est, vt tum conijcerentur in vincula, tum præterea in milites, qui eos abducebant, bona sua, nequa ipsos afficerent

afficerent contumelia, cōsumerent. Eum porrò accusabāt, quòd cum imperator iussisset Aetiū & quosdam eius fautores Cecropium vsque abduci, quo criminibus ipsis illatis responderent, persuasisset ei, cui hanc rem mādasset imperator, vt quæ ipsi placerēt, ea exequeretur. Itemq; quòd Hermogeni præfecto, & principi Syriæ per literas significasset, tum quinam, tum quem in locum essent relegandi: quòd etiam cum imperator hos ab exilio reuocaret, eos redire non permisisset, sed tum principibus, tum sacerdotibus restitisset. Adiungebant præterea, quòd clericos Sirmij ad seditionem contra Germanium constandam incitasset, & per literas eos apud episcopos Africæ insinulasset, quòd cum eo, Ursacio, & Valente communicarant. His accedit, quòd in crimen adductus, crimen negasset, de que eo peierasset: & perspicuè deprehensus, periurium percauillationem eludere conatus esset, & nō Illyricis modò, Italis, & Afris, discordiæ & seditionis, verum etiam calamitatum, quæ in ecclesia Romana accidissent, author & causa fuisset. Ad hæc, quòd cum ancillam in vincula conijciendam curasset, eā falsum testimoniū contra heram dicere coegisset. Adde his, quòd virum, qui turpem vitam & flagitiosam degebat, & non, vt lex postulat matrimonij, cū muliere rem habebat, tum sancto baptismatis tinxisset lauaero, tum ministerio diuino præfecisset: quodq; circulatorum, qui cedem patrarat, nō ab ecclesia segregasset. Postremò quòd ad sacram mensam coniurationes fecisset, & tū iureiurando ipse se obstrinxisset, tum clericos ad iurandum quoq; impulisset, vt se mutuò nō accusarent, & quod hoc callidè excogitasset ille ipse, qui clero præerat. quòd accusatorum criminationes effugeret. Atque hæc quidem sunt crimina, vt comprehendam breui, pro quibus Basilius abdicatus fuit. Eustathius aut̃ accusabatur primum quòd cū esset presbyter, à patre Eulalio episcopo Cæsareæ Cappadoeciæ condemnatus fuisset, & à precū cōmunionem separatus. Deinde quòd Neocæsareæ, quod est oppidū Ponti, à cōcilio cōmunionem ecclesiæ interdictus, & ab Eusebio episcopo Constantinopolitano, propterea quòd quarundā rerū male administratarū, quas habebat sibi cōmissas, condemnatus fuerat, abdicatus. Tū quòd à concilio Gangrensi propterea

pterea

SOZOMENI HISTOR.

pterea episcopatus gradu deiectus erat, q̄ cōtra q̄ debue-
 rat, docuisset, fecisset, sensisset: quod etiā in concilio Antio-
 cheno periurij cōuictus esset, quodq̄; decreta concilij Me-
 litinæ coacti euertere aggressus fuisset, & cum multis crimi-
 nibus teneretur implicatus, iudicis partes suscipere, & eos
 qui alterius erāt opinionis incusare nō dubitasset. Eleusiu
 verò abdicabant, quod Heracliu quendā genere Tyriū,
 sacerdotē Herculis, qui ibi colebatur, p̄stigarū magicarū
 insimulatum (qui cum de ipso esset habenda quæstio, se ea
 de re fugæ mandauerat, ætatēque degebat Cyzici) in cōsy-
 deratē diaconum, quod se simularet fidē Christi amplecti,
 designarat, & cum postea intellexisset eum talē esse, non ab
 ecclesia segregasset. Deniq̄; q̄ viros ab ecclesia condēna-
 tos, qui Cyzicū venerāt (qualis fuit Maris, episcop⁹ Chal-
 cedonis, qui huic concilio intererat) temerē & sine iudi-
 cio ministros ecclesiæ instituisset. Eortasium gradu moue-
 bant, quod sine cōsensu & approbatione episcoporū Ly-
 diæ, Sardēsis creatus fuisset episcopus. Dracōtio denique
 Pergami adimebāt episcopatū, q̄ primū in Galatia, deinde
 Pergami episcopus cōtra leges ecclesiæ constitutus esset.
 His cōfectis rebus, denuo in vnū coacti, abdicāt Siluanū
 episcopū Tarsi, Sophroniū Pōpeiopolis, quæ est vrbs Pa-
 phlagoniæ, episcopū. Elpidiū Satalorū, & Neonē Seleu-
 ciæ vrbs Isauriæ episcopū. Abdicāt autē Siluanum, q̄ non
 modò alijs tū Seleucię, tū Constantinopoli, cōtumacię au-
 thor extitisset, verū etiā Theophilum antē ab episcopis
 Palestinæ episcopū Eleutheropolis ordinatū, & cōtra vo-
 luntatē iureiurādo astrictū se nō aliū episcopatū susceptu-
 rū, ecclesiæ Castabalenis antistitē præfecisset. Abdicāt So-
 phroniū, q̄ ecclesiā rebus ei oblati defraudasset, easque
 ad suū quæstū vendidisset: quinetiā q̄ semel atq; iterū ad
 conciliū vocatus, vix aut ne vix quidē accessisset, quippe
 qui induxisset animū criminibus sibi intentatis apud ip-
 sos minime respondere, sed exteros iudices ad suam cau-
 sam cognoscendā deligere. Abdicant Neonē, q̄ dedisset
 operā, vt priuatī in sua ecclesia Anianus crearetur Antio-
 chiæ episcopus, quodq̄; nonnullos sacratū literarū legūq;
 ecclesiæ ignaros, & vitā incōsideratē dissoluteq; instituen-
 tes episcopos designasset: qui quidē postea possessiōne pe-
 cuniæ

cuniz sacerdotij administrationi anteponebant, & scriptis planè testabant, se malle cum opibus vlllo ecclesiastico ministerio fungi, q̄ sine illis episcopatū gerere. Deniq; Elpidiū abdicat, primū quòd se sociū Basilio, quò tumultus ciceretur, adiūxisset & author exitisset seditionis: deinde quòd Eusebiū gradu dimotū, cōtra decreta cōcilij Melitū nensis ad dignitatē presbyterij restituisset: postremò quòd Nectariā quandam, cui propter pactū & iusiurādum violatū ecclesie cōmunionē interdictū esset, ministerio ecclesie præfecisset, idq; cū per leges ecclesie ei nullā dignitatem ecclesiasticam deferre liceret.

*Cur Cyrillus Hierosolymitanus episcopus abdicatus sit, et
mutæ episcoporum tunc temporis dissensiones, &
quòd Meletius ab Arianis ordinatus ad Seba-
stie episcopatum, pulso Eustathio euectus est.*

CAPVT XXIIII.

PORTÒ vnà cū istis Cyrillus episcopus Hierosolomitanus abdicatur, p̄pterea quòd cū Eustathio & Elpidio, qui cōcilio Melitinensi (cui etiā ipse interfuisset) obnoxè aduersabantur, cōmunicasset: quodq; post abdicationē in Palestina factā veniret cum Basilio, & Georgio episcopo Laodiceæ in cōmunionē: atq; q̄ cum episcopus Hierosolymorū cōstitutus esset, velut sedis iā apostolicæ antistes, cū Acacio episcopo Cæsareæ de iure metropolitano discessisset. Vnde factū est, vt inimicitias inter se suscipent, & alter alterum, vtpote non verè sincereq; de deo sentientem criminaretur. Etenim vterq; antè in suspitionē venerat, alter, quòd doctrinæ Arii faueret, alter, Cyrillus scilicet, quòd eos, qui filiū patri cōsubstantialē assererēt, seque ref. Itaq; Acacius, cū hoc animo esset, reliquis episcopis eius gentis, eiusq; opinionis fautoribus in vnū cōuocatis, ipse prius Cyrillum tali de causā abdicat. Cū famēs agrū Hierosolomitanū occuparet, multitudo rebus ad victū necessarijs destituta, ad Cyrillū, vtpote episcopū, opis implorandæ causā cōfugit. Cui cū pecuniæ ad eā subleuandā nō suppetere, thesaurū ecclesie, & sacra aulæ vendidit. Quare cōfecta, fama est quēdā animaduertisse mulierē scenicā monimēto prætioso, quod ipse ecclesie donauerat, amictā esse, curiose ab ea quæsiuisse, vnde illud haberet: cōperisse merca-

rifse merca-

SOZOMENI HISTOR.

mercatores ei vendidisse, mercatori autem episcopum. Acacium vero, hac causa allata, Cyrillum addicasse. Quam rem ita se habere auditione equidem acceperunt. Episcopos autem, quos abdicatos esse supra demonstrauimus, Acaciani Constantinopoli expulerunt. Alii vero, qui unam cum illis adhuc erant, ad decem numero, qui abdicationi istorum episcoporum subscribere nolabant, mandatum dederunt, ut separatim ab aliis ad tempus aetatem degerent, & neque diuino fungerentur ministerio, neque ecclesias usque eo administrarent, quoad abdicationi illi subscriberent. Quod si non intra sex menses resipiscerent, & omnibus huius concilii decretis actisque assentirentur, futurum esse, ut illi quoque abdicarentur, & episcopi cuiusque gentis in unum conuenientes, alios in eorum loca sufficerent. Vbi vero haec res ab illis non deliberata solum, verum etiam re ipsa perfecta sunt, scribunt ad omnes omnium gentium episcopos clericosque, ut has obseruent, atque adeo exequantur. Non multo vero post, ab Eudoxianis alij in aliorum loca substituti sunt. Nam Eudoxius ipse in locum Macedonii, Athanasius in locum Basilii, & Eudonius, qui auctor postea fuit haeresis cuiusdam suo nomine appellatae, in locum Eleusij surrogatus est. Denique pro Eustathio Meletius ecclesiae Sebastiae constituitur episcopus.

Macedonij episcopi Constantinopolitani mors, & quid inter docendum dixerit Eudoxius, & quod Eudoxius & Acacius summopere contendebant, ut tum Nicenam, tum Ariminensem fidem, e medio tollerent, & quatenus hinc tumultus ecclesiae euenerit. CAPVT XXV.

Macedonius vero ecclesiae Constantinopolitanae episcopatu abdicatus, quodam in loco circa portas urbis reliquum tempus aetatis degit, ibique mortem oppetit. Eudoxius autem illius ecclesiae capessit gubernacula. Ad decimum vero consulatum Constantii, Iuliani vero Caesaris tertium, primo tempore, quo conuentus in dedicatione magnae illius ecclesiae, quam sapientiae nomine nuncupant, agebatur, fertur Eudoxium, consensu episcopi folio, quod populum doceret, in ipso concionis exordio dixisse: Patrem impium esse,

esse, filium autem pium. Quo dicto cum populus tumultu
ari inciperet, cōquiescite, inquit: Patrem impiū dico, quia
neminem colit: filium verò pium, quia patrē colit. Quod
cum dixisset, risus auditoribus excitatus est. Est por-
tò ab isto & Acacio communi consensu maximè labora-
tum, vt omnes in obliuionem decretorum concilij Nicæ
ni adducerentur: quinetiam formulam fidei Arimini per-
lectam, cum appendiculis, quas ipsi quasi eam meliorem
effecturi, adiecissent, passim in vniuersum imperium mise-
runt, iusseruntque, idque de imperatoris mandato, omnes
qui ei subscribere recusarent, exilio mulctari. Nam ferunt
hoc studiū ab illis susceptum esse, quòd putabant facile se
ac sine negocio conatum suum ad exitum perducturos.

Quod quidem calamitatum initium erat planè maxima-
rum. Siquidem perturbatio non dissimilis his, quas com-
memorauimus, per totum imperium peruasit: itemque per-
secutio par ferè illis, quas Gentiles imperatores iam olim
excitauerant, omnes omnium ecclesias occupauit. Nam
licet quibusdam, quantum ad cruciatus corporis attine-
bat, remissior videretur, prudentibus tamen propter de-
decus multo reuera acerbior. Nam vtrique, & qui persecu-
tionem creabant, & qui erant eadē afflictati de ecclesia fue-
runt. Itaque eò turpior clades erat, quòd quæ hostes face-
re solent, eadem in tribules facta sunt. Atque sacra lex vetat
tales nos ostendere etiam aduersus externos & peregrinos:

*Quòd postquam ab episcopatu exciderat Mace-
donius, contra spiritum sanctum linguam ex-
acuit, & quòd Marathonius cū alijs, eius he-
resim auxit.* CAP. XXVI.

Ista quidem nouitas à multis approbata, indies magis
magisque creuit, & ad aliarum rerum nouandarum stu-
dium serpsit. Atque arrogantia elata, patria & auita insti-
tuta cœpit contemnere: leges proprias ac suas condere.
Eadē enim cum veteribus de deo sentire noluit: sed pere-
grina dogmata excogitans, non cessauit noua nouis sedu-
lo accumulare: quemadmodum etiam hoc tēpore accidit.

Nam si-

SOZOMENI HISTOR.

Nam simul vt Macedonius episcopatu ecclesie Constantinopolitane abdicatus fuit, deinceps ab Acacio & Eudoxio opinione dissentire ccepit. Siquidem filium deum esse, & cum alijs rebus omnibus, tum substantia patri similem asseruit. At spiritum sanctum non eiusdem cum patre ac filio honoris participem esse docuit, sed ministrum eum & famulum vocauit, eademque de illo, quae de angelis verè dici possint, disseruit. In cuius opinionis cum eo societatem venere, Eleusius, & Eustathius, & quotquot eo tempore ab illis, qui contrariam sectam sequebantur, abdicati fuerant: quorum quidem doctrinae non exigua populi multitudo, tum Constantinopoli, tum in Bithynia, Thracia, Hellesponto, tum denique in alijs nationibus finitimis paruit. Etenim vitam, cui populus maximè solet animum attendere, non malè instituebant. Nam incessus grauis illis, & viuendi ratio similis monachorum fuit: oratio non indiferta, indoles ad persuadendum apta: qualem etiam eo tempore Marathoniū fuisse tradunt: qui cum quaestor publicus esset militum praefectis inferuentium, multas collegit diuitias: & vt primum militiam deseruit, ad conuentus agrorum & pauperum cura ac studio subleuandos se totum contulit. Postea verò suafu Eusthatij episcopi Sebastiae vitam monasticam amplexatus est, & conuentum monachorum Constantinopoli coegit, qui etiam ad hoc tempus successionis sericè continuatus manet. Hanc haeresim partim studio, partim pecunia adeo auxit Marathonius, vt non sine causa, vt mihi quidem videtur, Macedoniani à nonnullis Marathoniani vocarentur. Nam solus iste cum collegis suis monachis causa extitit, quò minus haec haeresis Constantinopoli penitus extincta esset. Etenim ex eo tempore, quo Macedonius abdicatus erat, ad imperiū vsque Arcadij, Macedoniani neque ecclesiam neque episcopos habebant. Nam illud minimè ab Arianis permiffum est, qui omnes secum doctrina & opinione dissentientes, ecclesijs eiecere, grauibisque affecere supplicis. Itaque perdifficile esset omnes episcopos & sacerdotes, qui tum è suis ciuitatibus pulsati erant, enumerare. Nulla enim gens Romano subiecta imperio ab hac calamitate credo, vacua liberaque fuit.

Quòd A-

Quod Ariani cum sua opinionis esse diuinum Meletium existimassent, Sebastia accersitum ecclesie Antiochena praesciunt. Sed ubi ille orthodoxum esse se indicauisset, pudore suffusi, moto eo, Euzoium in eius locum sufficiunt. Meletius autem, cum illum auersarentur, qui consubstantiale propugnabant, eo quod ab Ariantis ordinatus erat, seorsum conuentus agebat.

CAP. XXVII.

Eodem tempore, Eudoxio ecclesiam Constantinopolitanam gubernante, multi sedem Antiochenam magno studio ambire coeperunt, & contentiones, ac seditiones variae (quod credibile erat in rebus eiusmodi euenire) tum in clero, tum in populo forte ortae sunt. Nam singuli eum, quem sperabant secum fide consensurum, ad ecclesiam regendam delegerunt. Nondum enim desierant de doctrina fidei disfidere, neque ad huc in psalmodum hymnorumque cantu consenserant, sed quod canebatur, singuli ad suam opinionem, ut antea dictum est, accommodabant. Cum igitur hic esset Antiochena status ecclesiae, percommodum visum est Eudoxianis Meletium Sebastiam Antiochiam transferre, virum tum ad dicendum, tum ad persuadendum valde idoneum, ipsa quoque vitae ratione spectatum, & cum ipsis iam antea etiam opinione coniunctum. Nam fama & existimatione eius futurum putabant, ut non modo incolas Antiochiae, verum etiam vrbes finitimas, & maxime omnium Eustathianos, qui ita de deo sicut concilium Nicenum tradiderat, sentiebant, omnino ad suam sectam attracturos. Sed longe ipsos sua sefellit opinio. Nam ut venit Antiochiam, dicitur magnam populi multitudinem tum Arianorum, tum communionis Paulini in unum conuenisse, partim quod eum, de quo tam celebris fama ante eius aduentum eo permanuerat, oculis videret, partim quod quid diciturus, & quibus partibus esset suffragaturus intelligerent. Etenim fama iam illo peruaserat, eum doctrinae concilii Niceni approbatorum esse. Quod quidem euentus rei plane declarauit. Nam tametsi principio eo genere concionum, quod ad mores informandos pertinet, publice utebatur, ad extremum tamen filium eiusdem cum patre substantiae esse palam asseruit. Dicitur postquam archidiaconum illius cleri, dum adhuc concio

N ij naretur

SOZOMENI HISTOR.

nāret, ad eū accurrisse, & manu admota, eius os obturasse. eū autē manu multò euidētius, q̄ voce sententiā suā populo indicasse. Nā primū tres tantūm digitos palām vt omnes viderent extendisse: deinde eosdem rursus compressissimū vno solo porrecto. Quā quidem manus suæ figura, tanquā effigie quādā populo expressit, tum quæ sentiret, tum quæ dicere instituisset. Cum autem hic conatus archidiaconi frustratus esset, & ore dimisso, manū Meletiiprehendisset, Meletius cum linguam haberet liberam, clariore voce, & oratione planiore suam declarauit opinionē, populūque cohortatus est decretis concilij Nicæni adherescere: ingenuēque apud auditores testificatus, eos, qui aliter sentiret, à veritate penitus aberrare. Vbi verò non intermisit eadē ipsa quantum poterat aduersus archidiaconum ipsum impedire conantem, modò ore efferre, modò manu vicissim demonstrare, & in vtraque re enixè præstanda homini in omni genere certaminis exercitato se similitè præbere, Eustathiani exclamare, gestire, & præ gaudio tripudiare: Ariani autē animos demittere cœperūt. Quā re audita, Eudoxiani grauius succensere, sedulo operam dare, vt Meletius vrbe illa pellatur. Eum denuò accersere ad se, quò pœnitentiā adductus, tum opinionē mutaret, tum ea, quæ dixerat, corrigeret. At cum de sententia minimè desisteret, imperatoris mandato, & exturbatus ecclesia est, & in exilium eiectus. Quo facto, sedes ecclesiæ Antiochenæ Euzoio delata est: qui quidem iam antea simul cum Ario abdicatus fuerat. Meletii autem fautores, se ab Arianiis segregantes, conuētus separatim egerunt. Nam qui ab initio filium patri cōsubstantialē asseuerabant, hi cum illis comunicare propterea detrectarunt, tum quòd Meletius ab episcopis Arianiis creatus fuerat episcopus, tū quòd hi, qui eum sequebantur, à sacerdotibus quoque Arianiis baptizati. Atque isti quidem, licet doctrina fidei cōsentientes, ob hanc causam diuisi sunt. Imperator autem, simul vt accepit Persas res nouas moliri, venit Antiochiam.

Quòd Acacius & residui sectę eius homines haudquaquam conuenerunt, sed & cōsubstantialē subuertere, & Arii haresin statuere laborabant.

Acaciani

CAPVT XXVIII.

ACaciani verò adhuc quiescere non poterant, sed Antiochia rursus in vnum cum paucis quibusdam congregati, decreta, quæ ipsi sancuerat, in simulabant: stantiebantque nomen, SIMILE, ex formula fidei Arimini & Constantinopoli perfecta eximendum esse, & filium patrum substantia, tum voluntate dissimile esse, & ex nihilo ortum, sicut Ario iam ab initio placuerat, docebant. Quibus fuere subsidio sectatores Aëtij: qui primus post Arium his nominibus palam ausus est uti. Vndè factum est, ut tunc ipse ἄθεος, id est, auersus à Deo, tum eius doctrinæ approbatores Anomiani, & Exucontij, id est, filium patri dissimilem, & ex nihilo ortum statuentes. Ac cum fautores decretorum concilij Nicæni sciscitarentur ab illis, quemadmodum cum filium Deum de Deo confiterentur, eum dissimilem patri, ex nihilo ortum, idque contra suam ipsorum fidei formulam, asserere auderent, respondebant Paulum apostolum dixisse: omnia ex Deo esse: & filium in hac voce, OMNIA, includi: hacque ratione scriptum à se propositum, in quo fidem secundum diuinas scripturas exposuerant, intelligendum esse. Atque istud quidem hoc modo inuertere, captioseque eludere conati sunt. Ad extremum cum non possent his, qui eos accusarent arguerentque, satis plenè respondere, lecta denuò fidei formula Constantinopoli approbata, decedunt, & ad suas ipsorum ciuitates reuertuntur.

Rom. 11.

De Georgio Alexandrino episcopo, & Hierosolymorum archiepiscopis, & quòd post Cyrillum cum Episcopi tres illic præsuisent, tandem Cyrillus in Hierosolymorum sedem denuò reuersus sit. CAPVT XXIX.

EOdem tempore, Athanasio adhuc in occulto latitate, Georgius Alexandriam reuersus, cum Gentiles, tum Christianos, qui opinione ab ipso discrepabant, grauius affecit incommodis. Vtrosque ad suam religionem

N iij per

SOZOMENI HISTOR.

per vim traducere conatus est: & si qui renuerent, eos acerbè exagitauit. Habebatur odio tū à viris principibus, propterea quòd ipsos contemnere, & magistratibus imperatum etiam plebi, quòd tyranni partes agere, & omnes potentia superare visus est. Sed maximè omnium Gentilibus inuisus erat, & quòd immolare idolis ipsos, & quòd die festos patrios agere prohibuerat, & quòd militibus accedente Aegypti cum armis id urbē introductis, statuas, monumenta, & omnia fanorum ornamēta abstulerat. Quae res causa extitit, cur sit postea interfectus, uti mox dicā. Porro Cyrillo abdicato, ut diximus, ecclesiae Hierosolomitanae episcopatum capessit Herennius: cui successit Heraclius: ei autem deinceps Hilarius. Nam hoc eo tempore illam rexisse ecclesiam ad imperium vsque Theodosii accepimus. cuius temporibus, Cyrillus ad eam dignitatis sedem reuertit.

QUARTI LIBRI FINIS.

HERMIAE